

Gotska ul. 18
LJUBLJANA

SVETOVALNI CENTER ZA OTROKE, MLADOSTNIKE IN STARŠE LJUBLJANA

~ POSLOVNO POROČILO ZA LETO 2017 ~

POROČILO O DOSEŽENIH CILJIH IN REZULTATIH SVETOVALNEGA CENTRA ZA OTROKE, MLADOSTNIKE IN STARŠE LJUBLJANA

1. Zakonske in druge pravne podlage, ki pojasnjujejo delovno področje Svetovalnega centra

Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Ljubljana (v nadaljevanju Svetovalni center) je bil ustanovljen kot Vzgojna posvetovalnica Ljubljana z odločbo Okrajnega ljudskega odbora Ljubljana z dne 1.1.1955.

Na podlagi 62. člena Zakona o zavodih (Uradni list RS - stari, št. 12/91, Uradni list RS/I, št. 17/91 - ZUDE, Uradni list RS, št. 55/92 - ZVDK, 13/93, 66/93, 66/93, 45/94 - odl. US, 8/96, 31/00 - ZP-L, 36/00 - ZPDZC in 127/06 - ZJZP) deluje Svetovalni center od 1.4.1991 kot javni zavod. Organiziranje in delovanje Svetovalnega centra je bilo pravno umeščeno z Odlokom o ustanovitvi javnega zavoda Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Ljubljana (Uradni list RS, št. 58/98 in 85/99), skladno z Zakonom o zavodih. Ustanovitelj Svetovalnega centra je Mestna občina Ljubljana, o ustanovitelskih pravicah in obveznostih pa odloča Mestni svet mestne občine Ljubljana.

Svetovalni center je na osnovi Pravilnika o določitvi neposrednih in posrednih uporabnikov državnega in občinskih proračunov (Uradni list RS, št. 46/03) umeščen med posredne proračunske uporabnike.

Sistem plač in pravic delavcev upošteva določila Kolektivne pogodbe za dejavnost zdravstva in socialnega varstva Slovenije (Uradni list RS, št. 15/94, 18/94 - ZRPJZ, 57/95, 19/96, 40/97 - ZDMPNU, 56/98, 56/98, 76/98, 39/99 - ZMPUPR, 102/00, 62/01, 43/06 - ZKoliP, 77/07, 60/08, 75/08, 89/08, 83/10, 89/10, 107/11, 26/12, 40/12, 67/12, 67/12, 3/13, 10/13, 46/13, 67/13, 99/13, 7/14, 52/14, 3/15, 55/15, 106/15, 4/16, 51/16, 3/17, 38/17, 46/17, 54/17 in 3/18).

Deluje kot občinski - ljubljanski javni zavod in hkrati izvaja storitve za otroke in mladostnike iz vse Slovenije. Svetovalni center Ljubljana od leta 1992, ko je prenehal veljati Zakon o usmerjenem izobraževanju (Uradni list SRS, št. 11/80, 6/83, 25/89, 35/89, Uradni list SFRJ, št. 83/89, Uradni list RS - stari, št. 8/90 - ZSDZ, 10/91, Uradni list RS/I, št. 12/91 - ZOFVI, 17/91 - ZUDE, Uradni list RS, št. 66/93, 67/93 - ZVis in 12/96 - ZPSI), ni umeščen v nobenega od sistemskih zakonov države s področij šolstva, zdravstva, raziskovanja ali socialnega varstva, čeprav izvaja javno službo na področjih vseh navedenih resorjev. Omenja ga le Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1), na kar se sklicuje tudi Zakon o zdravstveni dejavnosti (Uradni list RS, št. 23/05 - uradno prečiščeno besedilo, 23/08, 58/08 - ZZdrS-E,

15/08 - ZPacP, 77/08 - (ZDZdr), 40/12 - ZUJF, 14/13, 88/16 - ZdZPZD in 64/17. Pri izvajanju programa zdravstvenih storitev, v skladu s pogodbo z Zavodom za zdravstveno zavarovanje Slovenije, deluje Center skladno s standardi in normativi za izvajanje zdravstvene dejavnosti ter upošteva pravila Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Drugi strokovnjaki, katerih dejavnost financira Mestna občina Ljubljana, Oddelek za predšolsko vzgojo, izobraževanje in šport, uporabljajo zdravstvenim primerljive standarde in normative.

Zavod je specializiran, multidisciplinarno delujoč javni zavod, ki izvaja celostno strokovno pomoč otrokom, mladostnikom in staršem. Povezuje področja vzgoje, izobraževanja z raziskovanjem, socialnega in zdravstvenega varstva. Znanja za izvajanje dejavnosti črpa iz aktualnih spoznanj različnih ved, predvsem psihologije, pedagogike in specialne pedagogike, medicine, socialnega dela, sociologije in drugih sorodnih strok. Delo na zavodu se opravlja timsko in v aktivnem sodelovanju neposredno s sogovorniki, pa tudi s starši, pedagoškimi in drugimi strokovnimi delavci. V neposrednem delu z otroki in mladostniki ter z vsemi udeleženci, povezanimi s tem delom, se rešuje kompleksna problematika duševnega, socialnega in telesnega razvoja ter šolanja otrok in mladostnikov. Svoje specializirano znanje zavod širi javnostim, osvešča celotno družbo o pravicah otrok in mladostnikov do celostnih, povezujočih oblik pomoči ter oblikuje in razvija nove koncepte pomoči.

Zavod izvaja dejavnosti, namenjene celoviti obravnavi otrok in mladostnikov, ki vključuje ter povezuje skrb za njihovo duševno zdravje, učno kompetentnost ter socialno vključenost. Zavod nudi pomoč otrokom in mladostnikom z učnimi težavami, čustvenimi motnjami, vedenjskimi motnjami, psihiatričnimi motnjami ter drugimi psihosocialnimi motnjami in razvojnimi odkloni, ki se odražajo v otrokovem in mladostnikovem razvoju, doživljanju in delovanju v šoli ter na drugih življenjskih področjih. Zavod izvaja svojo dejavnost v skladu z nacionalnimi programi in veljavno zakonodajo s področij vzgoje in izobraževanja, zdravstva in socialnega varstva.

Svetovalni center Ljubljana je z Odlokom o ustanovitvi registriran za izvajanje naslednjih dejavnosti (po v letu 2007 še veljavni SKD):

Zavod opravlja naslednje dejavnosti kot javno službo:

- M/80.422 – pomoč otrokom in mladostnikom z učnimi težavami, čustvenimi motnjami, vedenjskimi motnjami ter drugimi psihosocialnimi motnjami in otrokom z razvojnimi odkloni, ki se odražajo v otrokovem in mladostnikovem razvoju, vedenju in uspešnosti v šoli;
 - N/85.122 – specialistična ambulantna dejavnost;
 - N/85.14 – preprečevanje učnih težav in psihosocialnih motenj, varovanje in razvijanje duševnega zdravja otrok in mladostnikov;
 - M/80.4 – izobraževalno dejavnost za šolske delavce, zdravstvene delavce in druge strokovnjake, katerih delovanje je povezano z varstvom duševnega zdravja in preprečevanjem psihosocialnih motenj ter učnih težav otrok in mladostnikov.
- Zavod opravlja tudi druge dejavnosti v korist duševnega zdravja otrok in mladostnikov (analitično, raziskovalno in razvojno delo ter publicistično dejavnost),
- N/85.32 – izvajanje socialnovarstvenih programov in storitev;
 - K/73.20 – raziskovanje in eksperimentalni razvoj na področju družboslovja.

Po Standardni klasifikaciji dejavnosti, veljavni od 1.1.2008 in na podlagi Uredbe o standardni klasifikaciji dejavnosti (Uradni list RS, št. 69/07 in 17/08), se dejavnosti prevajajo v naslednje:

- Q 86.220 – Specialistična zunajbolnišnična zdravstvena dejavnost
- P 85.5 – Drugo izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje
- P 85.59 – Drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje
- P 85.6 – Pomožne dejavnosti za izobraževanje

Q 86.9 - Druge dejavnosti za zdravje
Q 86.909 - Druge zdravstvene dejavnosti
Q 88.9 - Socialno varstvo brez nastanitve
M72.2 - Raziskovalna in razvojna dejavnost na področju družboslovja in humanistike

Zavod se namerava registrirati – po predhodnem soglasju ustanovitelja Mestne občine Ljubljana, skladno z novim Statutom ter Odlokom o ustanovitvi, še za opravljanje naslednjih dejavnosti, ki ne sodijo v izvajanje javne službe:

O 84.120 - Urejanje zdravstva, izobraževanja, kulturnih in drugih socialnih storitev, razen obvezne socialne varnosti
Q 88.99 - Druge nerazvrščeno socialno varstvo brez nastanitve
R 91.01 - Dejavnost knjižnic in arhivov
R 91.011 - Dejavnost knjižnic
J 58.1 - Izdajanje knjig, periodike in drugo založništvo
N 82.300 – Organizacija razstav, sejmov, srečanj

Ker ustanovitveni akt Svetovalnega centra še ni posodobljen v skladu z zahtevami veljavne Standardne klasifikacije dejavnosti, je v uradnem registru AJ PES prenovljena in vpisana samo glavna dejavnost Svetovalnega centra in sicer **Q 86.220 – Specialistična zunajbolnišnična zdravstvena dejavnost.**

2. Dolgoročni cilji

Dolgoročni cilji Svetovalnega centra za otroke, mladostnike in starše Ljubljana so usmerjeni v specializirano delovanje, ki integralno povezuje dejavnosti varovanja duševnega zdravja otrok in mladostnikov s spodbujanjem njihove socialne vključenosti ter učne kompetentnosti.

Cilje strnemo v naslednje, ki se medsebojno dopolnjujejo in prepletajo:

- izvajanje timsko zastavljene strokovne pomoči otrokom in mladostnikom s psiho-socialnimi, razvojnimi in učnimi težavami, v sodelovanju z njihovimi starši, drugimi zanje pomembnimi osebami in socialnim okoljem;
- povezovanje klinično-ambulantnega ter in psiho-socio-pedagoškega dela s preventivno-skupnostnim modelom dela;
- širjenje in posredovanje strokovnega znanja in izkušenj delavcev Svetovalnega centra Ljubljana za dobrobit čim večjemu številu otrok ter mladostnikov, kar dosegamo z različnimi oblikami izobraževanja delavcev drugih inštitucij ter nevladnih organizacij, katerih poglobljena dejavnost je pomoč otrokom in mladostnikom v stiski;
- širjenje znanja ter osveščanje javnosti o nujnosti nudenja celostnih oblik pomoči mladim osebam, z mrežnim povezovanjem delovanja z drugimi izvajalci ter publicistično dejavnostjo;
- pojmovanje slehernega psiho-socialnega problema kot presečišča bioloških, socialnih in psiholoških danosti ter procesov;
- interakcijsko pojmovanje problema ob upoštevanju lastnosti in značilnosti vseh udeleženih - otrok in mladostnikov na eni strani ter njihovega socialnega konteksta na drugi strani;
- aplikativno in razvojno-raziskovalno delovanje na področju duševnega zdravja, učne kompetentnosti ter socialne vključenosti otrok in mladostnikov;

- ekososialno delovanje na izhodiščih sistemske teorije, ki vključuje različne preventivne ter terapevtske pristope;
- uresničevanje konceptov pomoči, ki upoštevajo in razvijajo zaščitne dejavnike za otroka in mladostnika;
- integriranje različnih oblik pomoči, pri čemer je izbor odvisen od narave problema, realnih možnosti in sprejemljivosti za otroka ali mladostnika;
- upoštevanje eklektične teoretske osnove strokovnega dela;
- timsko delovanje, ob enakopravnih vlogah različnih strok;
- udejanjanje koncepta dela za učence z učnimi težavami, ki je zasnovan celovito kot učinkovit sistem pomoči, izhajajoč iz empiričnih ugotovitev aktualne prakse in novih, obetajočih konceptov ter modelov (etika udeležенosti, koncept perspektive moči, model rizičnosti in rezilientnosti itd.);
- upoštevanje različnih pogledov in stališč vseh udeležенih v dejavnostih centra;
- razvijanje novih modele pomoči ter spodbujanje prostovoljstva;
- odpiranje dejavnost centra navzven, z vstopanjem strokovnjakov v življenjske prostore otrok in mladostnikov (družine; socialne sredine; zavode in druge organizirane oblike)
- odpiranje centra vsem, ki jih povezuje skrb za duševno zdravje, socialno vključenost in učno kompetentnost otrok in mladostnikov (staršem, študentom, strokovnjakom, prostovoljcem, politikom, novinarjem, itd.);
- strokovno odzivanje na spreminjajoče se družbene okoliščine;
- povezovanje in sodelovanje v slovenskem, evropskem in širšem mednarodnem prostoru .

3. Letni cilji za leto 2017:

Dejavnost centra je v osnovi stabilna in dolgoročna. MOL ga financira v obsegu, ki se ne spreminja (stabilen obseg strokovnega tima in programa), prav tako sta stabilna obseg in struktura financiranja pri ZZZS, določena s petletno pogodbo (se pa cena zdravstvenih storitev za ZZZS prilagaja ukrepom vlade na področju plač v javnem sektorju). Letni cilji Centra so (ob tem, ko se center kadrovske še vedno pomlajuje), ohranjati stabilen obseg strank in storitev v obravnavi in uspešno gojiti tudi druge dejavnosti centra (izobraževalno, razvojno in založniško delo), in pri tem spoštovati finančne okvirje. Ob tekočem delu ambulate in drugih oblik pomoči strankam je zlasti pomembno kakovostno permanentno izobraževanje zaposlenih, tudi na način pridobivanja akademskih in strokovnih nazivov, kot tudi nadaljnje izgrajevanje izobraževalne ponudbe za pedagoške delavce v Ljubljani in širše. Neutrudno stremljenje h kakovosti in k celostnemu, timskemu pristopu k problematiki, vidimo kot način ohranjanja specifične vloge Centra v slovenskem strokovnem prostoru.

Poleg običajnih ciljev realizacije zastavljenega programa obravnav, stabilnega finančnega in materialnega poslovanja, podpore doseganju višjih ravni strokovne kompetentnosti, timskemu delu in sodelovanju z institucijami v okolju, so se specifični cilji nanašali predvsem na ureditev kadrovske zasedbe, saj v letu 2016 zaradi upokojitev in bolniških nismo povsem realizirali zastavljenega ambulantnega programa. V načrtu je bilo tudi obnavljanje nekaj opreme, konkretnije stoli v predavalnici, zamenjava telefonske centrale in ureditev serverske sobe.

4. Ocena uspeha pri doseganju zastavljenih ciljev:

Ocenjujemo, da smo v letu 2017 bili zelo uspešni.

4.1. Finančno poslovanje:

Ob običajnih letih je ob racionalnem poslovanju običajen tudi zmeren presežek prihodkov nad odhodki (ki ga namenimo za razvoj dejavnosti, torej za opremo, za izobraževanje zaposlenih in za oblikovanje lastnih sredstev za sodelovanje v projektih, ki lasten vložek terjajo).

V letu 2017 smo dosegli pozitiven rezultat, vendar smo v presežek šteli samo prihodke iz lastnih tržnih dejavnosti. Za del stroškov izobraževanja zaposlenih smo črpali iz namensko opredeljenih presežkov preteklih let (15.056 EUR). Povečane stroške za izobraževanje smo tudi načrtovali, a dejansko nismo vseh odhodkov pokrili s tekočimi prihodki, ker *cene zdravstvenih storitev niso sledile povišanju plač* po začetku postopnega odpravljanja učinkov ZUJFA (MOL je razliko, ki je nastala zaradi povišanja plač, pokrila). Po poravnavanju vseh obveznosti do zaposlenih je preostanek na razpolago za pokrivanje materialnih stroškov v letu 2017 bil za 35.000 EUR manjši od preostanka v letu 2016.

Financiranje s strani ustanoviteljice, Mestne občine Ljubljana, kot tudi nakazovanje avansov na temelju pogodbe o izvajanju zdravstvenih storitev z ZZZS je potekalo stabilno in nemoteno, likvidnost zavoda ni bila v nobenem trenutku ogrožena.

Delež stroškov dela v strukturi odhodkov je v letu 2017 ob angažiranih dodatnih sredstvih iz rezerve pri 82%, kar je v okvirjih običajnega.

~ 0 ~

V nadaljevanju bomo povzeto predstavili delovne rezultate po funkcionalnih enotah. Izčrpnjša poročila po enotah so del celovitega Poročila o delu SCOMS LJ in sledijo v prilogi.

Želeli pa bi posebej izpostaviti nekaj najpomembnejših dosežkov:

- Na področju urejanja kadrovske zasedbe in krepitve strokovnega tima smo k sodelovanju (kot redno zaposleno) pritegnili specialistko klinične psihologije, izkušeno pri ambulantnem delu z otroki in mladostniki. Kljub temu smo ostali pri strukturi programa 6,5 kliničnega psihologa + 1 psiholog MHD (namesto 7,2 kliničnega psihologa, kar je naš redni program, h kateremu se bomo lahko vrnili, ko specializacijo konča prva od dveh specializantk).
- Na področju izobraževanja zaposlenih je treba omeniti, da sta dva strokovnjaka pridobila doktorat znanosti, skoraj celoten tim pa se je udeležil strokovne ekskurzije v Bergen (Norveška), kjer smo dva dni obiskovali njihove strokovne institucije in se seznanjali s sistemom zaščite duševnega zdravja otrok in mladostnikov. Veliko strokovnjakov centra se je udeležilo tudi evropskega kongresa vedenjsko-kognitivne terapije, ki je v organizaciji turške zveze potekal septembra v Ljubljani.
- Na področju razvojnih dejavnosti najbolj izstopa, da je Ministrstvo za zdravje nekoliko nepričakovano spomladi objavilo razpis za financiranje preventivnih dejavnosti, med drugimi tudi za dejavnosti za podporo duševnemu zdravju. Na tem razpisu smo uspeli pridobiti (kot nosilna organizacija) projekt za izobraževanje šol na področju šolske fobije (segment, ki ga zvajamo v sodelovanju s konzorcijem svetovalnih centrov) in skupin za starše otrok z motnjami pozornosti, kot konzorcijski partner pa sodelujemo tudi pri nadaljevanju uspešnega projekta Neverjetna leta.

4.2. MULTIDISCIPLINARNA TIMSKA OBRAVNAVA v letu 2017

LETO	VSEH STRANK
2005	2.454
2006	2.575
2007	2.457
2008	2.514
2009	2.468
2010	2.443
2011	2.558
2012	2.567
2013	2.672
2014	2.482
2015	2.481
2016	2.353
2017	2.423

Tabela prikazuje število obravnavanih otrok in mladostnikov v večletnem obdobju – številke nihajo med 2.400 in 2.700 a vendarle izkazujejo veliko mero stabilnosti.

Delež prvič obravnavanih otrok oziroma triažnih pregledov je bil v letu 2017 **31% oz. 759** otrok in mladostnikov (2016 **710 oz. 30,2%**, v letu 2015 je **33% oz. 821**, leta 2014 **828**) otrok in mladostnikov.

Število obravnav običajno niha še manj kot število triažnih/prvih pregledov in odraža dejansko letno kapaciteto tima – v nekaterih letih je zato pač višje ali nižje povprečno število obiskov na otroka kot v drugih. **Skupno število obravnav je bilo visoko – 15.399 (v letu 2016 14.290 (v letu 2015 14.147 obravnav, v letu 2014 13.917, v letu 2013 13.593, v letu 2012 13.605).**

Nekoliko nizko število otrok (zlasti prvič obravnavanih) in visoko število obravnav je rezultiralo v visokem povprečnem številu obravnav *na posameznega otroka*: v letu 2017 je **6,35 obravnav na stranko** (običajni razpon je bil 5,3-5,9 tekom let, a v zadnjih treh letih

se je povprečje dvignilo nad 6). To razmerje reflektira večjo zahtevnost in kompleksnost primerov, ki terjajo vključevanje večjega števila strokovnjakov v tim in s tem bolj kompleksno timsko obravnavo.

Po strukturi je fantov tradicionalno bilo 2/3 in deklic 1/3. V letu 2016 je bilo razmerje blizu 60:40, deklic je običajno število, dečkov nekaj manj. V letu **2017 je bilo obravnavanih približno tri petine dečkov in dve petini deklic** in razmerje med spoloma ostaja približno enako kot preteklo leto, torej se je razmerje že drugo leto zapored »popravilo« v korist deklic.

Starostna distribucija obravnavanih otrok in mladostnikov, sicer z manjšimi variacijami, kaže dokaj stabilno sliko populacije, ki ji nudimo pomoč. Tako smo v letu 2017 obravnavali okoli 5% predšolskih otrok. Že več let konstanten vzorec pa se kaže v tem, da daleč največ otrok obravnavamo iz starostnega razpona od 9 do 16 let. V letu 2017 je bil najmlajši otrok, ki smo ga vodili, star 2 leti, najstarejši mladostniki oz. študenti pa 26 in več let. Enako kot pretekla leta je okoli 74 % obravnavanih otrok je mlajših od 15 let, okoli 95 % pa mlajših od 19 let. Kaže se določeno povečanje števila obravnavanih mladostnikov od 16 do 19. leta.

Med vsemi strankami jih ima **stalno prebivališče v MO Ljubljana 48%** (v letih 2016 in 2015 **46%**, leto prej 45%, podobno kot v zadnjih nekaj letih, od leta 2013; pred tem običajno 42%), torej beležimo in se nadaljuje zdaj že trend *povečanja* deleža obiskov iz Mestne občine Ljubljana, ki ga še povsem ne razumemo.

Opravljen delo kaže tako na v splošnem stabilne finančne okoliščine delovanja Centra, kot tudi na to, da menjava generacij poteka uspešno in da se mlajši strokovnjaki povsem kompetentno spopadajo s problematiko, tako kvantitativno kot kvalitativno. S kadrovske konsolidacije in prilagajanjem na nov sistem beleženja storitev klinične psihologije prevedli izjemno velik obseg dela tudi v realiziran pogodbeni program evidentiranih zdravstvenih storitev, kar nikakor ni eno in isto.

Učinki spremenjenega načina naročanja (ena vrsta in dodeljevanje konkretnega termina en mesec pred terminom) še niso povsem jasni, a kaže, da je predvsem manj izostankov – šele pomlad bo glede tega pokazala bolj jasno sliko.

V kontekst timske obravnave otrok in družin sodi tudi nekaj **organiziranih terapevtskih skupin** kot tudi **dejavnost prostovoljcev in sponzorski prispevki** (podrobno v ločenem poročilu o multidisciplinarni timski obravnavi).

(Podrobneje v priloženem poročilu vodje ambulate dr. Mateje Hudoklin.)

4.3. IZOBRAŽEVALNA DEJAVNOST V SVETOVALNEM CENTRU V L. 2017

Izobraževalna dejavnost v Svetovalnem centru se ves čas spreminja in razvija. Program izobraževanja povezuje naše specialistično znanje na osnovnih strokovnih področjih (klinične psihologije, pedopsihiatrije, defektologije oz. specialne pedagogike, logopedije, pedagogike ter socialnega dela) z izkušnjami dolgoletne prakse in timskega dela, z novimi znanstvenimi ugotovitvami in sodobnimi pristopi ter seveda upošteva potrebe otrok, staršev in šole. Osnovni namen širjenja našega strokovnega znanja je izboljšanje razumevanja problemov povezanih z duševnim zdravjem otrok in mladostnikov ter izboljšanje kvalitete pomoči, ki jo potrebujejo.

1. Program strokovnega izobraževanja za pedagoške delavce

L. 2017 smo v zimskem in spomladanskem času nadaljevali z izvajanjem petkovega programa strokovnega izobraževanja za pedagoške delavce, ki poteka v prostorih Svetovalnega centra za otroke, mladostnike in staršev.

1.a Daljše oblike strokovnega izobraževanja se praviloma izvajajo v prostorih Svetovalnega centra in se nanje elektronsko prijavljajo posamezni pedagoški delavci iz različnih šol.

- Seminar za vodenje malih skupin otrok, ki imajo težave na področju socialnih veščin
- Diagnostično ocenjevanje učnih težav v šoli (za šolske psihologe - supervizija primerov)
- Premagovanje anksioznih težav pri učencih
- Prepoznavna in obravnava depresivne motnje pri otrocih in mladostnikih
- Programa pomoči učencem s šibkimi izvršilnimi funkcijami (prvi del)

1.b Programi strokovnega usposabljanja upoštevajo širše potrebe pedagoških delavcev, ki niso vezane samo na podajanje znanja.

- Program supervizije za učitelje in svetovalne delavce
- Strokovno svetovanje, spremljanje in podpora pri delu z otroci s specifičnimi učnimi težavami – tema učenje

2. Aktivno sodelovanje v izobraževalnih programih izven Svetovalnega centra.

Sodelovanje smo na kongresih in posvetih, na podiplomskih in specialističnih izobraževanjih, ter v okviru Društva za VKT Slovenije. Nekaj predavanj in predstavitev je bilo izvedenih na Pedagoški fakulteti v Ljubljani, v svetovalnih centrih in osnovnih šolah in strokovnih združenjih.

3. Interni študij ob petkih je namenjen izpopolnjevanju strokovnih delavcev Svetovalnega centra ter obsega: poročanje iz kongresov in konferenc, predstavitve aktualnih novosti iz strokovne literature, predstavitve strokovnega dela drugih strokovnjakov in specializantov, daljšim diskusijam ob aktualnih dogodkih (spremembe zakonodaje, ki posegajo v področje našega dela) ali analizi kompleksnih primerov iz naše ambulantne prakse (intervizija).

(Podrobneje v priloženem posebnem poročilu koordinatorice izobraževalne dejavnosti mag. Jasne Božič o izobraževalnih dejavnostih Svetovalnega centra in na Svetovalnem centru.)

4.4. RAZVOJNO-RAZISKOVALNO DELO CENTRA V LETU 2017

V okviru Razvojno-raziskovalnega inštituta Svetovalnega centra deluje raziskovalna skupina "Varovanje in promocija duševnega zdravja in učne kompetentnosti otrok in mladostnikov".

Leto 2017 je bilo na področju razvojnega in raziskovalnega dela v Svetovalnem centru izjemno aktivno. Razlogov za to je več, poleg tega, da se je upokojila doc. dr. Lidija Magajna, ki je bila dolgoletna vodja enote in mnogih pomembnih razvojnih ter raziskovalnih projektov in je njeno mesto prevzel dr. Peter Janjušević, smo pričeli tudi z nekaterimi novimi, obsežnimi projekti. Pri tem velja izpostaviti predvsem razvojni projekt, ki ga sofinancira Ministrstvo za zdravje in se je začel v letu 2017, zaključil pa se bo v letu 2019. V letu 2017 so se na področju razvojno-raziskovalnega dela začeli nekateri novi projekti ter nadaljevali in zaključevali projekti, ki že potekajo. Nadaljevala se je tudi diseminacija rezultatov projektov, ki so se izvajali v preteklih letih. Raziskovalci Svetovalnega centra sodelujejo tudi pri nekaterih projektih, katerih nosilci so druge ustanove na zdravstvenem-kliničnem in pedagoškem področju, kar omogoča medinstitucionalno in medsektorsko izmenjavo znanja in sodelovanje pri ustvarjanju novega znanja ter prenosu znanja v prakso. Obenem pa pri nekaterih projektih Svetovalnega centra sodelujejo raziskovalci iz drugih ustanov in tujine, tako, da lahko govorimo o intenzivnem medinstitucionalnem sodelovanju na področju razvojno-raziskovalnega dela.

Na področju razvojno-raziskovalnega dela znotraj Svetovalnega centra smo se v letu 2017 najbolj osredotočiti na že tekoče projekte evalvacije obravnav, validacije instrumentov za diagnostiko, evalvacije dodatne strokovne pomoči in nadaljevali s sekundarnimi raziskavami pripomočka za razvojno-analitično delo – ambulantni list. Sodelavci so začeli oz. nadaljevali delo na naslednjih razvojno-raziskovalnih projektih:

- Raziskava učne motivacije mlajših mladostnikov z disleksijo
- Prevod ocenjevalne lestvice za ocenjevanje matematične anksioznosti pri učencih in dijakih
- Priredba vprašalnika o komunikacijskih sposobnostih otrok
- Izdelava programskih osnov za evalvacijo ambulantnih in skupinskih obravnav v Svetovalnem centru
- Validacijska in klinična raziskava ocenjevalnih instrumentov za anksiozne motnje pri otrocih in mladostnikih
- Razvoj modela nacionalne mreže služb za duševno zdravje otrok in mladostnikov
- Sekundarne analize rezultatov projekta "Ambulantni list"
- Evalvacija različnih oblik dodatne strokovne pomoči, ki je otrokom dodeljena v skladu z Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami
- Ocenjevanje tveganja za nasilno vedenje pri mladostnikih
- Neverjetna leta – duševno zdravje vsakemu otroku
- Raziskava o skrbi za duševno zdravje in dobrobit otrok in mladostnikov v šolah
- Projekt »Podpora šolskim svetovalnim delavcem in staršem na področju duševnega zdravja otrok in mladostnikov»

V letu 2017 smo v Svetovalnem centru pričeli z naslednjimi novimi projekti:

- "Raziskava učne motivacije mlajših mladostnikov z disleksijo "
- Prevod ocenjevalne lestvice za ocenjevanje matematične anksioznosti pri učencih in dijakih
- Priredba vprašalnika o komunikacijskih sposobnostih otrok

- Raziskava o skrbi za duševno zdravje in dobrobit otrok in mladostnikov v šolah
- Projekt »Podpora šolskim svetovalnim delavcem in staršem na področju duševnega zdravja otrok in mladostnikov«

V letu 2017 se je nadaljevalo delo na naslednjih projektih:

- "Izdelava programskih osnov za evalvacijo ambulantnih in skupinskih obravnav v Svetovalnem centru"
- "Validacijska in klinična raziskava ocenjevalnih instrumentov za anksiozne motnje pri otrocih in mladostnikih"
- "Razvoj modela nacionalne mreže služb za duševno zdravje otrok in mladostnikov"
- Sekundarne analize rezultatov projekta "Ambulantni list"
- Projekt "Evalvacija različnih oblik dodatne strokovne pomoči, ki je otrokom dodeljena v skladu z Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami"
- Raziskava "Ocenjevanje tveganja za nasilno vedenje pri mladostnikih"
- Projekt "Neverjetna leta – duševno zdravje vsakemu otroku"

Diseminacija izsledkov razvojno-raziskovalnih aktivnosti Svetovalnega centra:

Vsi razvojni in raziskovalni projekti predstavljajo enega od virov, na podlagi katerih informiramo in prilagajamo tudi vsakdanje klinično delo, predvsem pa izobraževalno delo z drugimi strokovnjaki iz področja mentalnega zdravja ter šolstva. V letu 2017 je potekala tudi priprava prispevkov za strokovna srečanja ter pisanje prispevkov za strokovno periodiko.

Drugo:

V letu 2017 smo pričeli z obnovitvijo raziskovalnih in razvojnih nazivov zaposlenih strokovnjakov SCOMS Ljubljana pri Agenciji za raziskovalno dejavnost RS, kjer je Svetovalni center kot raziskovalna ustanova registriran že več let.

(Podrobneje v priloženem poročilu vodja razvojno-raziskovalne dejavnosti dr. Peter Janjušević)

4.5. SPECIALNA KNJIŽNICA SVETOVALNEGA CENTRA IN ZALOŽNIŠKA DEJAVNOST V LETU 2017

Specialna knjižnica Svetovalnega centra za otroke, mladostnike in starše s strokovnim gradivom in informacijami pokriva dejavnost Svetovalnega centra. Uporabnike oskrbuje s primarnim in sekundarnim gradivom ter jim nudi izposajo gradiva iz lastnega fonda, organizira medknjižnično izposajo, pridobiva strokovne članke in ureja osebne bibliografije zaposlenih na SCOMS LJ.

- V letu 2017 smo inventarizirali 66 knjig, 19 revij in 1 komplet CDjev. 49 knjig smo pridobili z nakupom, 16 pa z darovi.
- Odpisali smo 11 letnikov revij in 23 knjig (fotokopije).
- Člani knjižnice so si izposodili 216 knjižnih enot. Posredovanih je bilo 5 medknjižničnih izposoj.
- V Cobiss je bilo vnesenih 1353 izvodov knjig oz. 1194 naslovov knjig. Predviden konec vnosa bo v naslednjem letu.
- Zaposleni so objavili 6 člankov oz. prispevkov na konferencah, uredili en zbornik in predavanje. Zapisji so zavedeni v Cobissu.

Priprava: Milena Gams

5. Ocena uspeha pri doseganju zastavljenih ciljev v primerjavi z doseženimi cilji preteklega leta

Ocenjujemo, da je bilo leto 2017 zelo uspešno, Center se odlikuje s stabilnostjo svojega delovanja.

Po obsegu in številu opravljenih obravnav je bilo leto nadpovprečno, vendar se to zaradi različnih omenjenih dejavnikov povsem ne odraža enakomerno pri realizaciji vseh segmentov programa obravnave uporabnikov. Nekoliko slabši rezultat iz leta 2016 smo korigirali s spremembo sistema naročanja strank in kadrovskimi okrepitvami. Koliko nam je s spremembo načina naročanja uspelo vplivati na krajšanje čakalne vrste, bomo lahko presodili šele ob koncu šolskega leta. Za zdaj se zdi, da je manj izpada triaž zaradi neprihoda strank, kar smo pričakovali, saj stranke dobijo konkreten termin samo mesec pred samim terminom, ne pa pet ali šest ali še več mesecev prej, kot je prej bila praksa. Kljub temu se čakalna doba daljša. To pripisujemo zunanjim dejavnikom, na katere nimamo vpliva, dejansko večjemu povpraševanju po naših storitvah, strokovno šibkim svetovalnim službam na šolah, ki niso dorasle kompleksni problematiki sodobnega časa, in dinamiki, ki jo v prostoru vzpostavlja proces usmerjanja otrok s posebnimi potrebami. Tako vseskozi občutimo pritisk povpraševanja, ki se povečuje tudi zaradi pomanjkanja služb, ki izvajajo nam primerljivo dejavnost, saj ostajamo edini celostno delujoči center v Sloveniji, ki integrira zdravstveno, šolsko, socialno varstveno in razvojno dejavnost in nam žal zaradi tega ni uspelo skrajšati čakalnih vrst, nasprotno.

Kompetentnost strokovnega tima se je okrepila s pridobitvijo izkušene klinične psihologinje in pridobitvijo dveh znanstvenih doktoratov, dve psihologinji pa sta leto do dve daleč od specializacije klinične psihologije.

Ob redni nabavi potrebne opreme in precejšnjih vlaganjih v izobraževanje zaposlenih smo poslovali stabilno, ter nadaljevali z razvojnimi in evalvacijskimi dejavnostmi.

6. Ocena gospodarnosti in učinkovitosti poslovanja glede na opredeljene standarde in merila

Z razpoložljivimi finančnimi sredstvi smo v danih razmerah gospodarili ekonomično, kar dokazujejo tudi finančni in drugi pokazatelji in stabilnost delovanja Centra.

7. Ocena delovanja sistema notranjega finančnega nadzora

Notranji finančni nadzor se je izvajal v obliki sprotne spremljanja poslovnih dogodkov s strani zunanjega računovodstva in direktorja. Redne interne revizije potekajo v triletnih intervalih, zadnja je bila opravljena ravno v letu 2017.

8. Pojasnila na področjih, kjer zastavljeni cilji niso bili uresničeni

Cilje smo uresničili.

9. Ocena učinkov poslovanja na druga področja

Širše učinke našega dela je težavno oceniti in meriti. A težko si je predstavljati, da 2.500 otrok oz. okrog 800 novih vsako leto, ki se na nas obrnejo predvsem z učnimi, pa tudi čustvenimi, vedenjskimi in drugimi težavami, ki terjajo poglobljen interdisciplinaren in timski pristop, ne bi imelo svojega Svetovalnega centra, kamor se lahko obrnejo po pomoč, ter kakšni bi bili posledično stroški, če na določeni točki ne bi posegli s svetovalno in terapevtsko intervencijo, ki pomagajo otroku, da se uredi in se razvija v produktivnega odraslega državljana.

S svojim ambulantnim, svetovalnim, izobraževalnim, preventivnim, skupnostnim in raziskovalnim delovanjem na področju promocije in varovanja celovitega zdravja otrok, mladostnikov in staršev neposredno zajemamo 1% celotne slovenske populacije otrok in mladostnikov (med 3. in 27. letom), oziroma: če je ocenjeno, da predstavlja 10% populacije otroke s posebnimi potrebami (torej 2.000 v vsaki generaciji), potem jih sami pokrijemo skoraj polovico, ali vsaj tretjino. Prihajajo iz večine slovenskih občin (čravno pretežno iz Osrednje Slovenije oz. ljubljanske regije), posredno pa vplivamo na psihološki in osebnostni razvoj znatno večjega deleža populacije. Izvajamo program zdravljenja psihiatričnih motenj otrok in mladostnikov, vplivamo na izboljšanje izobraževalnih rezultatov otrok in mladostnikov, na širjenje možnosti njihovega socialnega vključevanja ter na ozaveščanje strokovne in laične javnosti o potrebah otrok ter mladostnikov, ki so v svojem razvoju posebni ali rizični.

11. Druga pojasnila:

Analiza kadrovanja in kadrovske politike

Število zaposlenih na Centru je stabilno in se ne spreminja, je pa še vedno v teku in skoraj pri kraju menjava generacij.

Po upokojitvi dolgoletne sodelavke psihologinje smo kot kakovostno pridobitev v strokovni tim izbrali klinično psihologinjo z bogatimi izkušnjami z ambulantnim delom z otroki in mladostniki, s čimer smo v veliki meri konsolidirali tim in dosegli nadpovprečne uspehe pri realizaciji programa.

Uspešno smo nadomeščali odsotnost psihologinje in pedagoginje na porodniškem dopustu, ter delno (do 80%) odsotnost dveh psihologinj na kroženju zaradi specializacije klinične psihologije, z zaposlitvami za določen čas. To nam je pomagalo kompenzirati tudi izpad zaradi daljše polovične bolniške odsotnosti naše izkušene klinične psihologinje.

Poročilo o investicijskih vlaganjih

Od večje opreme smo v letu 2017 zamenjali konferenčne stole v knjižnici /predavalnici, prejšnje smo porazdelili po pisarnah in predlagali za odpis iztrošene stole še starejše generacije iz pisarn.

Za naslednje leto nam je ostala v načrtu sicer načrtovana zamenjava telefonske centrale in tudi ureditev serverske sobe. Kot bolj nujen se je namreč pokazal pričetek procesa ureditve in oddaje arhivskega gradiva. Po odredbi Zgodovinskega arhiva Ljubljana smo dolžni oddati v arhiv gradivo iz prvih 30 let delovanja centra, torej od 1955 do 1985 (razen zdravstvene dokumentacije). V ta namen je bilo potrebno usposobiti skrbnice arhive in najprej evidentirati vso dokumentacijo Centra, kar je bilo povezano z določenimi stroški. Seznam je bil poslan Arhivu, ki je tudi določil stopnjo oz. tip ravnanja z določenimi tipi dokumentov. Sprejeli smo tudi nov klasifikacijski načrt, ki se od 1. 1. 2018 uporablja za vodenje poslovne dokumentacije, in raziskujemo, kateri softver je najprimernejši za podporo digitalnega zajema in arhiviranja dokumentacije, ki bi v prihodnje lahko bil tudi podlaga za digitalizacijo zdravstvene dokumentacije / dosjejev.

Po pridobitvi optičnega kabla in vključitvi v omrežje Arnes, smo se v letu 2017 priključili na evropsko akademsko brezžično omrežje Eduroam. Dobro poteka tudi vnos knjižničnega fonda v integrirani sistem COBISS, vendar ta proces ne bo povsem končan niti v letu 2018.

Razen teh vložkov smo nabavljali le manjšo opremo, materiale za diagnostiko in terapijo (testi, igrače), ter redno nadomeščali zastarelo in iztrošeno računalniško in drugo manjšo opremo.

Ljubljana, 6. 2. 2018

Direktor:

Dr. Zoran Pavlović, univ. dipl. psih.

POROČILO POSLOVANJA
SVETOVALNEGA CENTRA ZA OTROKE, MLADOSTNIKE IN STARŠE LJUBLJANA
 za obdobje od 01.01.2017 do 31.12.2017
IZKAZ PRIHODKOV IN ODHODKOV PO VRSTAH DEJAVNOSTI

Besedilo	SKUPAJ	
	javna služba	na trgu
I. PRIHODKI		
Prihodki MOL	504.000	504.000
Prihodki ZZZS	734.479	734.479
Prihodki za investicije	0	0
Projekt NEVERJETNA LETA 1	9.052	9.052
Projekt MZ	32.281	32.281
Projekt NEVERJETNA LETA 2	4.660	4.660
Tržna dejavnost		2.951
Drugi prihodki	6.251	6.251
SKUPAJ PRIHODKI	1.290.723	1.293.674
delež	99,81%	100,00%
II. STROŠKI IN ODHODKI		
stroški materiala	51.315	0 51.315
pisarniški material 460600	22.220	0 22.220
Časopisi, revije 460500	1.371	0 1.371
str.energije-el. Energija in ogrevanje 460200	12.344	0 12.344
Drugi stroški materiala	1.425	0 1.425
voda in komunalne storitve 460220	3.316	0 3.316
čistilni material 460191	2.307	0 2.307
strokovna literatura 460500	8.332	0 8.332
stroški storitev	171.749	0 171.749
Poštna storitve 461010	2.494	0 2.494
Telefonske storitve 461020	4.714	0 4.714
Tv naročnina 461040	243	0 243
Tiskarske storitve	1.508	0 1.508
Računalniške storitve 461071	24.564	0 24.564
Računovod. rev. Odv. in svet storitve 461082	20.920	0 20.920
Vzdrževanje opreme 461102	27.135	0 27.135
Stroški varovanja 461104	960	0 960
Najem posl prostorov 461110,461112	2.833	0 2.833
Stroški plačilnega in banč prometa 461205	344	0 344
Avtorski honorarji 461300	11.120	0 11.120

	Zdravstvene storitve 461308,461031	1.134	0	1.134
	Dnevnice kilometrina hotel. Str 461500,...	7.414	0	7.414
	Podjemne pogodbe 461610	14.493	0	14.493
	Reprezentanca 461700	1.775	0	1.775
	Druge storitve 461900	25.352	0	25.352
	Članarine 461901	115	0	115
	Izobraževanje zaposlenih 461907	24.860	0	24.860
stroški dela		1.054.973	0	1.054.973
	Osnovne plače 464000	665.782	0	665.782
	Nadomestila plač zaposlenim 464100	170.163	0	170.163
	Prehrana prevoz 464208,464209	54.450	0	54.450
	Stroški dod pok zavarovanja 464300	4.898	0	4.898
	Regres 464400	22.440	0	22.440
	Odpravnine 464402	0	0	0
	prispevki na plače 464600	134.786	0	134.786
	Jubilejne nagrade 464900	2.454	0	2.454
Amortizacija		7.374	0	7.374
	Amortizacija osnovnih sredstev	7.374	0	7.374
drugi stroški		4510		4510
	Prispevki vzpodbujanje zaposlovanja invalidov	4510		4510
Drugi odhodki		802		802
	Drugi odhodki	802		802
SKUPAJ STROŠKI IN ODHODKI:		1.290.723		1.290.723
	delež	100, %		100,00%

III. PRESEŽEK PRIHODKOV NAD ODHODKI

2.722

PRESEŽEK ODHODKOV NAD PRIHODKI

SKUPAJ PRESEŽEK ODHODKOV NAD PRIHODKI.

V zgornji razpredelnici so prikazani prihodki in odhodki po vrstah dejavnosti.

Celotni prihodki iz tržne in javne službe znašajo 1.293.704 Eur, od tega 2.951 Eur iz tržne in 1.165.346 Eur javne službe. Presežek prihodkov nad odhodkov znaša v letu 2017 znaša 2.951 Eur 2.951 Eur presežka prihodkov nad odhodki iz tržne dejavnosti. Presežek prihodkov nad odhodki pri tržni dejavnosti je nastal zaradi prodaje knjig.

PRIMERJAVA PRIHODKOV Z PRETEKLIM LETOM

LETO	2017	2016	Index
I. PRIHODKI			
Prihodki MOL	504.000	485.000	104
Prihodki ZZSZ	734.479	636.861	115
prihodki projektov	45.993	23.015	200
Prihodki tržna	2.951	6.182	47
Drugi prihodki	6.251	5.564	112
Investicije	0	14.907	0
Celotni prihodki	1.293.674	1.171.529	110

Zgornja tabela prikazuje primerjavo prihodkov s preteklim letom.

V letu 2017 je celotni prihodek v primerjavi z preteklim letom povečal za 10%.

Prihodek se je povečal predvsem na področju projektov, saj se je zaključil projekt Neverjetna leta 1 (ki je bil financiran iz naslova norveškega mehanizma). Začela pa sta se dva nova projekta in sicer Projekta MZ Odklanjanje šole (ki je financiran iz naslova Ministrstva za zdravje) in projekt Neverjetna leta 2 (ki je financiran iz naslova Ministrstva za zdravje).

DRUGE RAČUNOVODSKE INFORMACIJE – razkritja za poslovno leto 2017

1. – Pregled poslovnih prihodkov po vrstah:

- prihodki, pridobljeni iz javnih financ iz proračuna Mestne občine Ljubljana za opravljanje javne službe predstavljajo 39% celotnih prihodkov kar znaša 504.000 EUR.
 - Pogodba o financiranju številka C7560-17-430001 znaša 485.000 Eur. Sredstva so namenjena za pokrivanje stroškov dela in delno za materialne stroške.
 - V mesecu decembru se je naknadno podpisal aneks k pogodbi o dodatnem financiranju v znesku 19.000 Eur, za namene pokrivanja stroškov plač, prispevkov in drugih prejemkov, ki spadajo v stroške dela.
 - Prihodki iz naslova storitev ZZSZ so znašali 734.479 EUR, kar predstavlja 56% celotnih prihodkov.
 - Prihodki projekta Neverjetna leta 1 znašajo 9.052 Eur.
 - Prihodki projekta MZ odklanjanje šole znašajo 32.280 Eur.
 - Prihodki projekta Neverjetna leta 2 znašajo 4.660 Eur.
 - Ostali prihodki znašajo 9.202 Eur, kar predstavlja prihodki mentorstev, prodaja knjig, povračilo stroškov za sodno izvedeništvo.

2. – Pregled stroškov blaga, materiala in storitev

Stroški materiala in storitev za leto 2017 primerjalno z letom 2016

LETO	2017	2016	Indeks
Stroški materiala			
pisarniški material	22.220	24.750	90
časopisi in strokovna literatura	1.371	1.248	110
str. energije-el. Energija in ogrevanje	12.344	12.762	97
Odpis drobnega inventarja	1425	3589	40
voda in komunalne storitve	3.316	3.444	96
čistilni material	2.307	2.839	81
strokovna literatura	8.332	6.660	125
SKUPAJ	51.315	55.292	93
Stroški storitev			
Poštna storitve	2.494	1.196	209
Telefonske storitve	4.715	4.871	97
Tv naročnina	243	243	100
Tiskarske storitve	1.508	6.262	24
Računalniške storitve	24.564	16.171	152
Računovod. rev. odv. in svet storitve	20.920	18.960	110
Vzdrževanje opreme	27.135	22.097	123
Stroški varovanja	960	1.048	92
Najem posl prostorov	2833	501	565
Stroški plačilnega in bančnega prometa	344	106	325
Avtorski honorarji	11.120	8.111	137
Zdravstvene storitve	1.134	1.062	107
Dnevnice kilometrina hotel.stor.	7.414	8.519	87
Podjemne pogodbe	14.493	11.093	131
Reprezentanca	1.775	1.407	126
Druge storitve	25.123	32.577	77
Članarine	115	149	77
Izobraževanje zaposlenih	24.860	20.876	119
SKUPAJ	171.750	155.249	111

– Pregled stroškov dela:

LETO	2017	2016	Indeks
Osnovne plače	665.783	602.754	110
Nadomestila plač zaposlenim	170.163	145.652	117
Prehrana prevoz	54.450	52.299	104
Stroški dodatnega pok. zavarovanja	4.898	1.762	278
Regres	22.440	18.278	123
Odpravnine	0	6.797	0
prispevki na plače	134.786	120.651	112
Jubilejne nagrade	2.454	1.155	212
SKUPAJ	1.054.974	949.348	111

- Stroški dela zaposlencev predstavljajo 81,7 % vseh odhodkov zavoda.
- Plače se izplačujejo v skladu z Zakonom o sistemu plač v javnem sektorju (Uradni list RS, št. 108/09 - uradno prečiščeno besedilo, 107/09 - odl. US, 98/09 - ZIUZGK, 13/10, 59/10, 85/10, 94/10 - ZIU, 107/10, 35/11 - ORZSPJS49a, 110/11 - ZDIU12, 27/12 - odl. US, 40/12 - ZUJF, 104/12 - ZIPRS1314, 46/13, 46/13 - ZIPRS1314-A, 101/13 - ZIPRS1415, 50/14, 25/14 - ZFU, 95/14 - ZUPPJS15, 82/15, 90/15 - ZUPPJS16, 88/16 - ZUPPJS17, 23/17 - ZDOdv in 67/17), predpisi in odredbami in s Kolektivno pogodbo za javni sektor (Uradni list RS, št. 57/08, 86/08, 112/08, 3/09, 16/09, 23/09, 33/09, 48/09, 91/09, 31/10, 83/10, 89/10, 89/10, 89/10, 89/10, 89/10, 89/10, 59/11, 6/12, 40/12, 22/13, 22/13, 22/13, 46/13, 101/13 - ZIPRS1415, 45/14, 95/14 - ZUPPJS15, 95/14, 90/15 - ZUPPJS16, 91/15, 39/16, 88/16 - ZUPPJS17, 21/17, 46/17 in 69/17). Dajatve se plačujejo v skladu z zakoni.
- druga izplačila delavcem predstavljajo izplačila jubilejnih nagrad, odpravnine, prevoza na delo in z njega, regres za letni dopust, regres za prehrano med delom in drugo.

5. – Vlaganja v opredmetena osnovna sredstva:

Iz sredstev Zavoda za zdravstveno zavarovanje se je kupila oprema v višini 7.602 Eur.

6.- Pregled vrst kratkoročnih sredstev in aktivnih časovnih razmejitev:

- sredstva na podračunu pri UJP na dan 31.12.2017 znašajo 95.527 Eur
- kratkoročne terjatve do kupcev v Sloveniji 1.454 Eur
- kratkoročni dani predujmi 5.272 Eur in se nanašajo na predplačila strokovne literature, Mladinska knjiga trgovina.
- kratkoročne terjatve do uporabnikov EKN v višini 65.507. Iz naslova Mestne občine Ljubljana 36.400 Eur izhajajo iz zahtevka obračunanih osebnih prejemkov zaposlencev in drugih stroškov za december 2017. In iz ZZS 29.107 Eur
- refundacije za plače znašajo 2.756 Eur.

7. – Pregled kratkoročnih obveznosti in pasivnih časovnih razmejitev:

- kratkoročne obveznosti do zaposlenih v višini 61.139 Eur je obveznost za obračunane in neizplačane osebne prejemke in nadomestila za december 2017 ki zapadejo v izplačilo v mesecu januarju 2018:
 - obveznosti za čiste plače in nadomestila znašajo 44.873 Eur
 - obveznosti za prispevke iz kosmatih plač znašajo 15.845 Eur
 - obveznosti za davek iz plač znaša 9.703 Eur
 - obveznosti za zaposlene, prevoz na delo in z njega prehrano med delom ter ostale obveznosti do zaposlenih znaša 5.476 Eur
- kratkoročne obveznosti do dobaviteljev znašajo 21.074 Eur.
- druge kratkoročne obveznosti iz poslovanja so:
 - kratkoročne obveznosti za prispevke na plače v višini 12.458 Eur
 - obveznost za dodatno pokojninsko zavarovanje v znesku 432 Eur
 - Za namene izobraževanja se je iz rezerv porabilo 15.056 Eur.

8. - Na kontih izvenbilančne evidence so prikazana nabavna vrednost strokovnih knjig in revij.

9. - Presežek prihodkov nad odhodki za leto 2017 znaša 2.722 EUR.

Pripravil:
Centerkontura d. o. o.

Direktor:
Dr. Zoran Pavlović, univ. dipl. psih.

SVETOVALNI CENTER ZA OTROKE,
MLADOSTNIKE IN STARŠE LJUBLJANA
Gotska 18, SI-1000 LJUBLJANA

tel: -386-(0)1/583-75-00 ; fax: -386-(0)1/519-11-20 davčna št.: 60489332
e-mail: info@scoms-lj.si; <http://www.scoms-lj.si>

POROČILO O MULTIDISCIPLINARNI TIMSKI OBRAVNAVI (AMBULANTNA IN SKUPNOSTNA DEJAVNOST) za leto 2017

Funkcionalna enota za multidisciplinarno timsko obravnavo zajema dve osnovni dejavnosti: **ambulantna dejavnost** (multidisciplinarna timska obravnavo otrok, mladostnikov in staršev oz. drugih pomembnih oseb v otrokovem oz. mladostnikovem okolju) in **skupnostna dejavnost** (prostovoljna in donatorska dejavnost).

1. AMBULANTNA DEJAVNOST

V okvir ambulantne obravnave sodi neposredno individualno in skupinsko **diagnostično, terapevtsko, svetovalno in korektivno delo z otroki, mladostniki in starši oz. skrbniki**, pa tudi **medinstitucionalno timsko delo** z vrtci, šolami in drugimi vzgojno izobraževalnimi ustanovami, zdravstvenimi ustanovami (npr. Psihiatrična in Pediatrična klinika, Centri za duševno zdravje oz. mentalno higienski dispanzerji pri zdravstvenih domovih), Centri za socialno delo, po potrebi pa tudi z drugimi javnimi ustanovami in različnimi nevladnimi organizacijami.

Ambulantna dejavnost je iz vidika financiranja organizirana v dveh »enotah«: zdravstveni in psihosociopedagoški. Znotraj **zdravstvene**, ki jo finančno pokriva Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS) poteka dejavnost klinične psihologije, otroške in mladostniške psihiatrije in specialne in rehabilitacijske pedagogike oz. logopedije, v **psihosociopedagoški**, ki jo financira Mestna občina Ljubljana (MOL) pa dejavnost psihologije, specialne in rehabilitacijske pedagogike, socialnega dela, logopedije in pedagogike.

Kadrovska zasedba s strokovnimi delavci, ki opravljajo ambulantno delo, se je skozi leto 2017 nekoliko spreminjala. Dve sodelavki (psihologinja in pedagoginja) sta bili od septembra oz. decembra naprej na porodniškem dopustu in na njuno mesto smo za nadomeščanje za določen čas zaposlili pedagoginjo, nadomeščanje psihologinje bo zagotovljeno z januarjem 2018. Ena psihologinja se je vrnila s porodniškega dopusta v maju. Z majem smo tudi zaposlili novo klinično psihologinjo. Ena klinična psihologinja je v bila letu 2017 na daljši polovični bolniški odsotnosti od začetka leta. Kroženje v okviru specializacije iz klinične psihologije sta v letu 2017 nadaljevali dve psihologinji. Namesto njiju smo tekom leta zaposlili eno psihologinjo. V letu 2017 je do septembra specialistično klinično psihološko dejavnost izvajalo 6,5 izvajalcev, od septembra naprej pa 6,5. Zaradi spremembe sistema beleženja storitev za klinične psihologe ZZZS v letu 2016 smo del programa klinične psihologije tako kot leta 2016 tudi v 2017 prenesli na mentalno higienski dispanzer na program psihologije (za enega izvajalca). Število kliničnih psihologov je, tako kot leta poprej, še vedno manjše od predvidenega, program smo le delno uspeli pokrivati s specializanti in notranjimi pokrivanji dejavnosti, kljub temu, da smo zaposlili novo klinično psihologinjo. Specialistično pedopsihiatrično dejavnost opravljata dva polno zaposlena pedopsihiatra in dve pogodbeni sodelavki. Znotraj zdravstvene dejavnosti s polovično obveznostjo do ZZZS delujeta še specialna pedagoginja in logopedinja. V psihosociopedagoški dejavnosti so bile zaposlene 3 psihologinje (ena za krajši delovni čas), 5 specialnih pedagogov (dve za krajši delovni čas), logopedinja (polovično), 2 socialni delavki in

pedagoginja. Program dela je bil tako v zdravstveni kot v sociopedagoški enoti v letu 2017 dosežen na področju klinične psihologije, na ostalih področjih pa presežen.

1.1. REALIZACIJA STORITEV

V letu 2017 je bil obseg realiziranih storitev celotnega tima v primerjavi z letom 2016 pomembno večji. Dejavnost klinične psihologije je dosegla dobrih 94% pogodbenih storitev. V obeh enotah, psihosociopedagoški (MOL) ter zdravstveni (ZZZS) je bilo skupaj izvedeno **405.302,86 storitev**.

Obseg osnovne zdravstvene / specialistične dejavnosti določajo pogodbene obveznosti do **ZZZS** in so se v letu 2016 spremenile s strani ZZZS na področju klinične psihologije, kjer je prišlo do povečanja obsega storitev. Na pobudo Svetovalnega centra (zaradi težav z zagotavljanjem ustreznih kadrov) in sicer od septembra 2016 naprej je prišlo dočasne prerazporeditve programa s 7,2 izvajalca klinične psihologije na 6,5 in 1 dodatnega izvajalca na področju psihologije. Dejavnosti v letu 2017 so bile glede na pogodbeni obseg realizirane v naslednjih obsegih:

- Pedopsihiatrija **presega** načrtovani obseg dejavnosti za **14,3%**,
- klinična psihologija **dosega 94,3%** načrtovanega obsega dejavnosti in
- defektologija / logopedija / psihologija **presega** načrtovani obseg dejavnosti za **31.9%**.

Preglednica 1: Realizacija storitev v ambulantni dejavnosti za leto 2017 in primerjava s preteklim letom 2016.

	Št. točk po pogodbi 1	Realizacija 2017 2	Realizacija 2017 v % 3 = 1/2	Realizacija 2016 2	Realizacija 2016 v % 3 = 1/2
Zdravstvena enota (ZZZS)	232.914	258.982,46	111,2	235.365,7	101,0
Pedopsihiatrija	52.990	60.782,90	115	59.477,0	112,2
Klinična psihologija	148.773,00	140.319,13	94,3	136.196,1	85,5
Defektologija logopedija (1/2) in psiholog (1)	43.884,00	57.880,43	131,9	38.427,1	131,3
Psihosociopedagoška enota (MOL)		146.320,40		137.183,1	
Skupaj MOL in ZZZS		405.302,86		382.697,9	

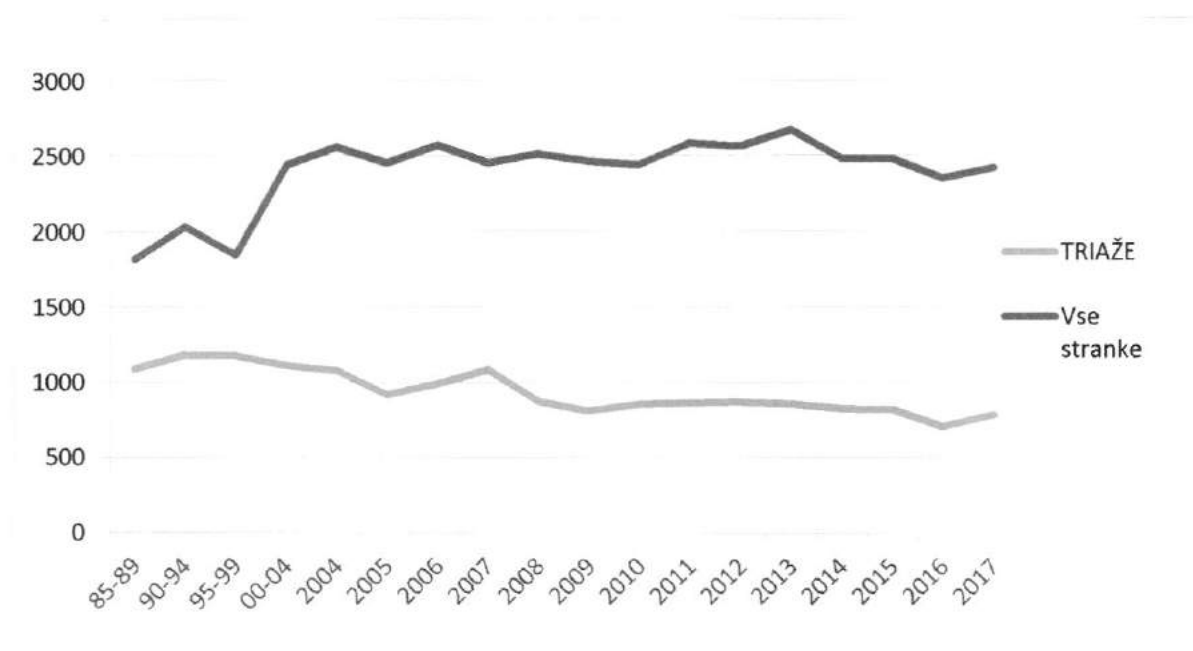
Svetovalni center je še vedno največja specialistična mentalno-higienska ustanova za varovanje duševnega zdravja otrok in mladostnikov v Sloveniji. V javnem sektorju iz leta v leto kaže vse večje pomanjkanje možnosti za tovrstne specialistične obravnave, potrebe po naših storitvah pa so tudi zaradi tega vse večje. V letu 2017 se je delno uredila situacija z zagotavljanjem klinično-psihološke obravnave (z zaposlitvijo nove klinične psihologinje), vendar pa se je kadrovska stiska na področju klinične psihologije še vedno nadaljuje. Daljše bolniške odsotnosti klinične psihologinje nismo uspeli ustrezno nadomestiti, ker kliničnih psihologov, ki bi bili pripravljeni delati za določen čas ali nadomeščati, v Sloveniji ni. Ta stiska na področju klinične psihologije se kaže tako v 94% realizaciji načrtovanega programa in v podaljšanju čakalnih dob. V času priprave poročila (januar 2018) v primerjavi s preteklimi leti beležimo pomembno povečanje čakalnih dob pri kliničnih psihologih (februarja 2017 znaša 283 dni, januarja 2018 430 dni), prav tako pri pedopsihiatrih (januarja 2018 znaša 360 dni, medtem ko je v februarju 2017 znašala 131 dni) in pri klinični logopedinji (januarja 2018 znaša

140 dni, februarja 2017 83 dni). Glede na občutljivost naše ciljne populacije in pomen, ki ga imajo zgodnje odkrivanje in intervencije za dolgoročno dobrobit otrok in mladostnikov, so takšne čakalne dobe po našem mnenju **nedopustne**.

Povečuje se povpraševanje po specialističnih obravnavah vseh zaposlenih strokovnjakov. V letu 2017 smo nadaljevali z že utečenim načinom naročanja strank, ki smo ga uvedli leta 2011 (rezervacije terminov po prvem – trižnem pregledu), kar ima dobre učinke predvsem v smislu pospeševanja procesa timske diagnostične obravnave. Od septembra 2017 naprej je uveden spremenjen način vodenja čakalne vrste za psihološko in pedopsihiatrično obravnavo in sicer se vodi ena čakalna vrsta za vse psihologe in ena vrsta za pedopsihiatre. Stranke so o natančnem terminu obravnave seznanjene dva tedna pred nastopom termina. S tem smo zmanjšali osip obiska strank na prvih trižnih razgovorih, hkrati pa smo lahko izkoristili vse razpoložljive kadrovske kapacitete. Še vedno opažamo, da narašča povpraševanje po hitrih obravnavah zaradi težje problematike (težje oblike čustvenih in vedenjskih motenj), ki zahtevajo hitro odzivanje in intervencije ter pomembno daljšo obravnavo več strokovnjakov hkrati, prav tako pa podaljšujejo čakalno vrsto za redne obravnave. Še vedno opažamo trend porasta otrok in mladostnikov s kompleksnimi oblikami motenj (npr. šolskih fobij, kompleksna samopoškodovalna vedenja, samomorilna ogroženost otrok in mladostnikov ter pervazivne oblike vedenjskih motenj), ki so pogosto dolgotrajne in dodatno zapletene zaradi komorbidnosti. Iz tega vidika nam še vedno primanjkuje kliničnih psihologov.

1.2. ŠTEVILO OBRAVNAVANIH OTROK IN MLADOSTNIKOV

Število **vseh obravnavanih** otrok in mladostnikov je v letu 2017 znašalo **2423**, kar je približno 3% več v primerjavi z letom 2016, ko smo skupno obravnavali **2353** otrok in mladostnikov. Delež prvič obravnavanih otrok oziroma trižnih pregledov je v letu 2017 za 3% večji kot v letu 2016, prvič obravnavanih v letu 2017 je tako **31% oz. 759** otrok in mladostnikov. Trend trižnih pregledov in vseh strank v daljšem časovnem obdobju od leta 1985 je prikazan v spodnjem grafikonu, kjer lahko vidimo, da je kapaciteta Svetovalnega centra za sprejem novih strank od leta 2008 nekoliko niha in se giblje od 700 do 900 novih strank letno.

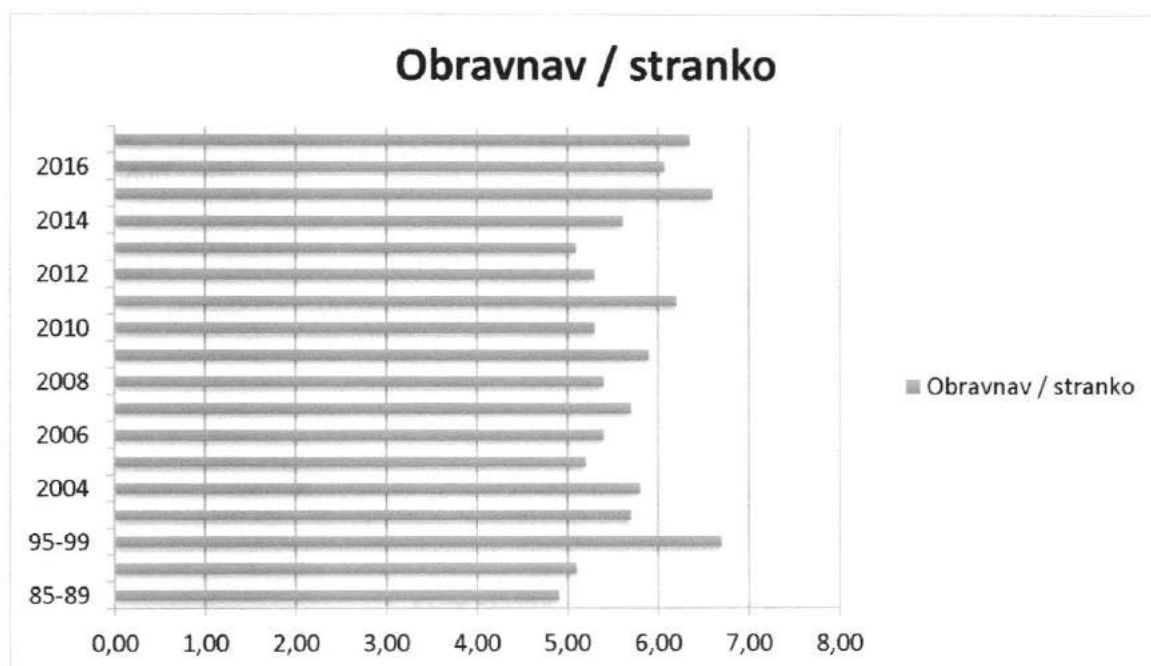
Slika 1: Trend trižnih pregledov in vseh strank od leta 1985 do 2017.

Računalniška knjiga naročanja nam z rezervacijo treh dodatnih terminov po triaži za diagnostično fazo obravnave omogoča znatno hitrejšo izpeljavo ocenjevanja in opredelitve težav ter s tem boljše načrtovanje obravnave. Strokovnjaki (večinoma psihologi, psihiatri in socialni delavki) so v letu 2017 izvedli **mesečno povprečno 65 triažnih pregledov**, najmanj novih strank pa je med poletnimi meseci, ki se pokrivajo tako z letnimi dopusti strokovnjakov, kot tudi s šolskimi počitnicami. Triažni pregledi med julijem in avgustom so namenjeni predvsem strankam, ki potrebujejo hitro obravnavo. Izvedeni prvi pregledi po mesecih so prikazani na sliki 2.

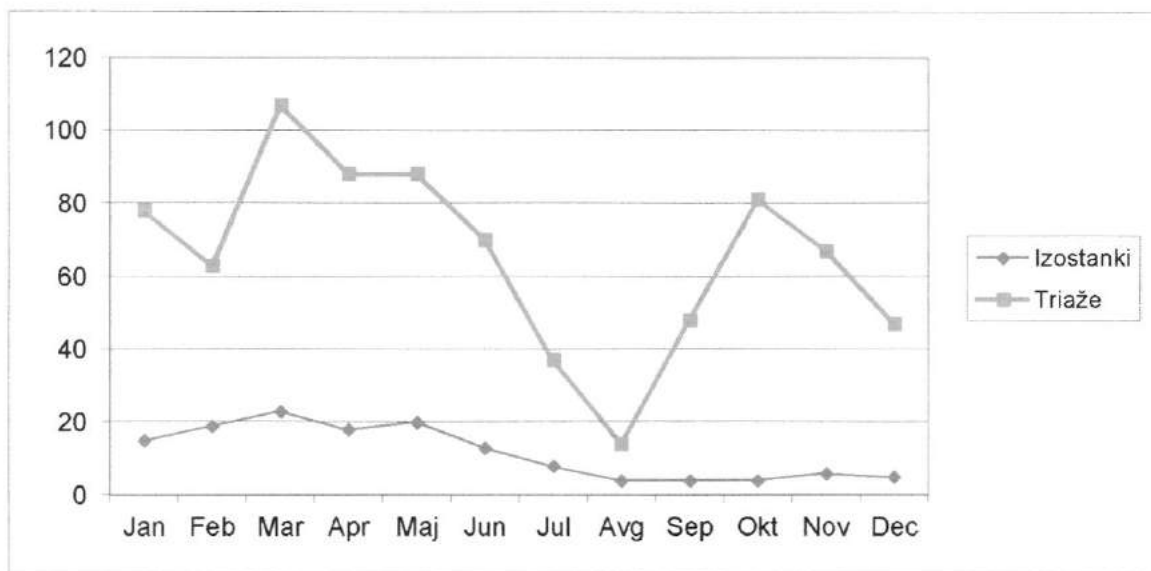
Slika 2: Prvi pregledi otrok in mladostnikov po mesecih leta 2017.

Povprečno število obravnav na posameznega otroka v letu 2016 znaša **6,35 obravnav na otroka** in v primerjavi z zadnjimi leti še vedno lahko opazimo trend povečevanja števila obravnav na posameznega otroka, kar govori v prid večji kakovosti nujenih storitev, hkrati pa tudi o najverjetnejši večji kompleksnosti oz. zahtevnosti primerov. Nihanje števila obravnav skozi pretekla leta je prikazano na sliki 3. Tudi število vseh obravnav vseh otrok v centru je bilo v letu 2017 (15399 obravnav) primerljivo z letom 2016 (14290 obravnav).

Slika 3: Dolgoletni trend števila obravnav na posameznega otroka od leta 1985 do 2017.

V letu 2009 smo pričeli s sprotnim beleženjem **izostankov** iz dogovorjenih terminov obravnav. Podatki kažejo, da je bilo v letu 2017 izostankov (zajete so tako odpovedi kot nepojasneni izostanki) **1991 oz. 12,9%** vseh obiskov pri vseh strokovnjakih, kar je podobno kot v letu 2016. Izostajanje je povezano z različnimi razlogi, v ospredju so bolezni, zadržanost ali prenehanje težav in tudi nemotiviranost za nadaljevanje obravnave, ki zahteva določeno mero angažiranosti, predvsem s strani staršev, v zadnjem letu pa je zelo verjetno pomemben razlog izostajanja tudi dolga čakalna doba na prvi pregled. Na spodnji sliki je prikazano število izostankov v preteklem letu po mesecih.

Slika 4: Izostanki triaž po mesecih v 2017

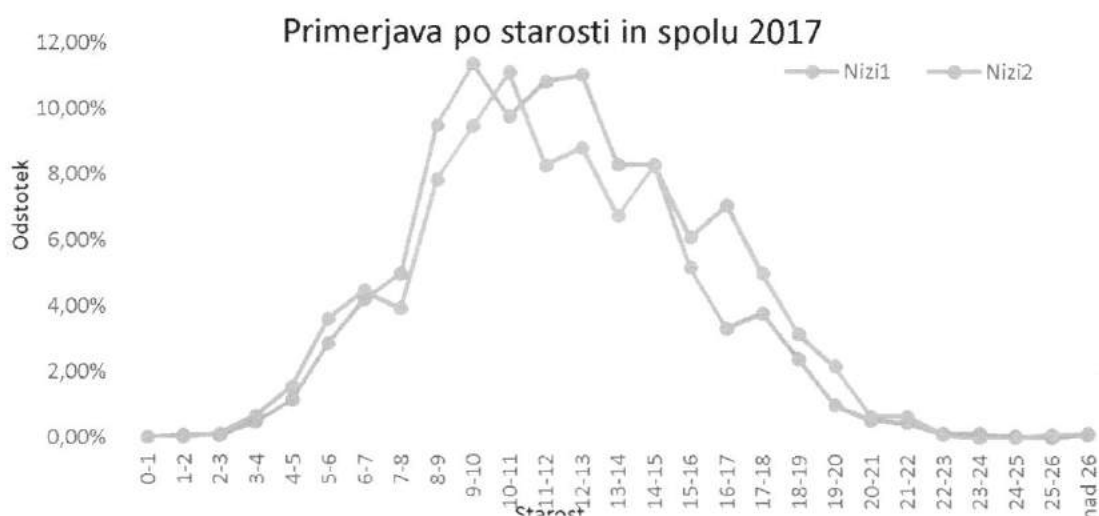
Slika 5: Izostanki po mesecih v letu 2017.

V letu 2017 je bilo obravnavanih približno **tri petine dečkov** in **dve petini deklic** in razmereje med spoloma ostaja enako kot preteklo leto. Podatki so prikazani v spodnji preglednici.

Preglednica 2: Obravnavani otroci in mladostniki po spolu v letu 2017 in 2016.

	2016	%	2017	%
Dečki	1443	61%	1505	62%
Deklice	910	39%	918	38%
Vsi	2353		2423	

Starostna distribucija obravnavanih otrok in mladostnikov, sicer z manjšimi variacijami, kaže dokaj stabilno sliko populacije, ki ji nudimo pomoč. Tako smo v letu 2017 obravnavali **okoli 5% predšolskih** otrok, kar kaže na manjšo potrebo po obravnavah v tem starostnem obdobju, saj je v pomoč populaciji usmerjeno delo Centrov za duševno zdravje (Mentalno-higienski dispanzerji) pri Zdravstvenih domovih. Že več let konstanten vzorec pa se kaže v tem, da daleč **največ otrok** obravnavamo iz starostnega razpona **od 9 do 16 let**. V letu 2017 je bil najmlajši otrok, ki smo ga vodili, star 2 leti, najstarejši mladostniki oz. študenti pa 26 in več let. Enako kot pretekla leta je okoli **74 %** obravnavanih otrok je **mlajših od 15 let**, **okoli 95 %** pa **mlajših od 19 let**, kar pomeni, da se v obravnave v največji meri vključujejo osnovnošolci in srednješolci, manj pa predšolski otroci in študentje. Kaže pa se povečanje števila obravnavanih mladostnikov od 16 do 19. leta. Na sliki v nadaljevanju je prikazana porazdelitev obravnavanih otrok in mladostnikov v letu 2017 po spolu in starosti.

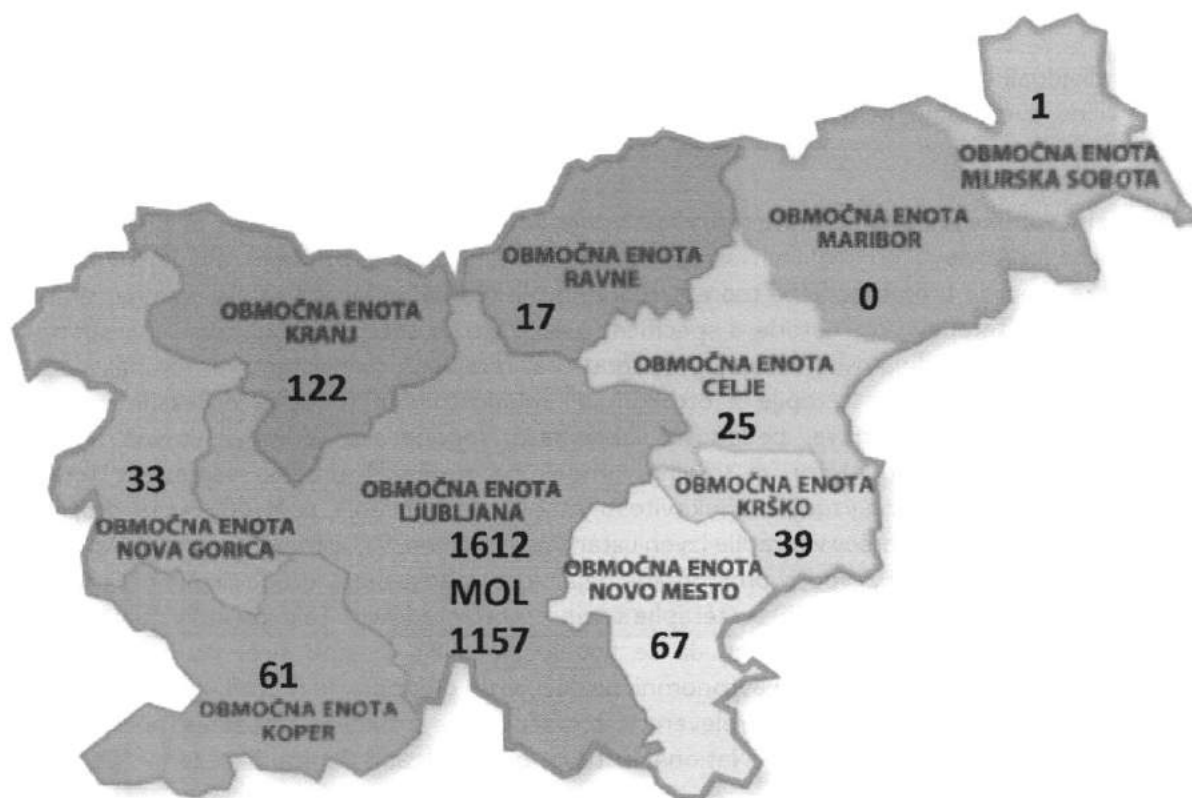

Slika 6: Porazdelitev obravnavanih otrok in mladostnikov v letu 2017 po spolu in starosti

Preglednica 3: Obravnavani otroci in mladostniki glede na kraj stalnega prebivališča.

	2016	%	2017	%
MESTNA OBČINA LJUBLJANA	1087	46	1157	48
DRUGE OBČINE	1266	54	1266	52
SKUPAJ	2353	100	2423	100

V letu 2017 smo obravnavali otroke in mladostniki iz **114 slovenskih občin**. Relativno veliko število obravnavanih otrok in mladostnikov iz drugih občin, kar je konstanta že iz preteklih let, kaže, da so možnosti pomoči, kot jo nudi Svetovalni center, v mnogih drugih predelih Slovenije še vedno izredno omejene, potrebe pa vedno večje (glede na čakalne dobe). Predvsem opažamo popolno pomanjkanje strokovnjakov v javnem sektorju v nekaterih predelih okoli MOL-a. Delež obravnavanih otrok iz območja **Mestne občine Ljubljana** je primerljiv z letom 2016 in znaša **48 %**, iz drugih občin pa 52%.

Slika 7: Prikaz števila obravnavanih otrok in mladostnikov v letu 2017 glede na OE ZZZS.

1.3. MULTIDISCIPLINARNA TIMSKA OBRAVNAVA

Preglednica 4: Pregled števila obravnavanih otrok in mladostnikov pri vseh strokovnjakih glede na financerja dejavnosti.

	2016		2017	
VSEH STRANK	2353		2423	
ZZZS	1893	80%	1965	81%
MOL	1683	71%	1759	72%

Po evidenci storitev zaključujemo, da delež otrok, ki jih obravnava tim strokovnjakov, katerih storitve financira MOL oz. ZZZS, ostaja konstanten. Zgornji podatki odlikavajo velik obseg timskega dela (obrnava otroka pri (kliničnem) psihologu oz. pedopsihiatru in obenem pri defektologu, pedagogu ali socialni delavki). Tako je **velik del otrok (glede na vodene evidence vsaj 50%) dejansko deležen**

multidisciplinarne obravnave, tako v diagnostični, kot nadalje v svetovalni oz. terapevtski fazi obravnave.

Beleženje in prikaz obsega timskega dela v številkah posameznih timskih obravnav je problematično zaradi prekrivanja, saj posameznega otroka navadno obravnava več strokovnjakov, kot je razvidno iz preglednice 4. Beleženje po evidenčnih številkah se ni izkazalo kot uporabno, enako velja za evidentiranje po storitvah oz. dogodkih. Zato do odločitve o primerni, predvsem pa pregledni metodi evidentiranja števila in vrste timskih obravnav ostajamo pri prikazu prekrivanja med dvema skupinama dejavnosti glede na financerja.

Poleg individualnih obravnav (z otrokom oz. mladostnikom in družino), v okviru katere teče diagnostično, svetovalno, psihoterapevtsko in korektivno delo, so utečeno potekale tudi skupinske oblike dela.

Individualne oblike dela lahko strnemo v naslednje komponente: diagnostična in diferencialno-diagnostična obravnava pri različnih strokovnjakih, psihoterapija z otrokom ali mladostnikom, terapevtske metode brez specifične teoretske orientacije (verbalna psihoterapija, igralna terapija, druge terapije), terapevtske metode s specifično teoretsko orientacijo (kognitivne in vedenjske terapije, kratke psihodinamske terapije, integrativna terapija, multisistemska terapija, druge psihoterapije), funkcionalne terapije z otrokom ali mladostnikom (terapija disleksije in druge specialno-pedagoške obravnave, pedagoška obravnava, logopedska terapija, likovna terapija, zaposlitvena terapija, psihomotorični trening, drugo), na starše ali družino usmerjene terapije (svetovanje staršem, trening vzgojne učinkovitosti, modifikacija vedenja, psihoedukacija, družinske psihoterapije, napotitev staršev v terapije izven ustanove), intervencije, usmerjene v otrokovo zunaj-družinsko okolje (v šolo ali zavod, v prostočasne dejavnosti in sosesko, v druga okolja oz. področja delovanja otroka in njegovih bližnjih) ter terapije s psihotropnimi zdravili. Tako pri individualnem, kot pri skupinskem delu sledimo načelom, da se kot strokovnjaki, ki smo sicer pri odločitvah za terapevtske metode pri svojem delu avtonomni, poslužujemo pristopov in metod, ki imajo z dokazi podprto učinkovitost in jih priporočajo relevantna domača in tuja strokovna združenja (npr. Zbornica kliničnih psihologov Slovenije, NICE – National Institute of Health and Clinical Excellence, Cochrane Collaboration, ipd.).

Skupinske terapevtske metode so pomembna dopolnitev k individualnim obravnavam, v katere vključimo tiste otroke in mladostnike, pa tudi njihove starše, ki so že individualno timsko vodeni in pri katerih ocenimo, da obstajajo indikacije za skupinsko obravnavo. Skupine vedno potekajo v popoldanskem času, ko se jih otroci in starši lažje udeležijo. V letu 2017 smo izvajali naslednje skupine:

1. *Pomoč z likovno terapijo v skupini otrok in v skupini mladostnikov.* Izvajalki programa sta zunanji sodelavki mag. Irena Valdes, likovna terapevtka ter Mateja Korbar Šimič, akademska slikarka in ilustratorka, ki delujeta v okviru Društva za razvoj inovativnih terapevtskih pristopov Terinova. Program Društva Terinova sofinancira MOL Ljubljana iz sredstev pridobljenih na razpisu MOLa za preventivne programe na področju različnih zasvojenosti. Otroci, ki so vključeni v program likovne terapije v skupini, so predhodno individualno obravnavani pri strokovnih delavcih Svetovalnega centra, ki predlagajo vključitev posameznika v to obliko pomoči. Koordinacijo in organizacijo izvedbe programa je prevzela mag. Jasna Božič, univ.dipl.psih., spec. psih. svetovanja. V letu 2017 je delo potekalo v dveh skupinah, v skupini otrok in v skupini mladostnikov. Delo v skupini otrok je potekalo kontinuirano, vsak teden, od 9. 1. do 20. 3. 2017. V skladu z načrtovanim programom je bilo izvedenih 10 srečanj za otroke ter zaključno srečanje in pogovor za starše vključenih otrok. V skupino je bilo vključenih 9 otrok v starosti od 9 do 12 let. Delo v skupini mladostnikov se je pričelo kasneje in je potekalo kontinuirano, vsak teden, od 30. 1. 2017 do 27. 3. 2017, v skupini je bilo 6 mladostnikov. V skladu z načrtovanim programom je bilo izvedenih 8 delavnic in zaključno srečanje in pogovor s starši. Zaradi nepredvidenega zmanjšanja finančnih sredstev za projekt na Mestni občini

Ljubljana, smo se odločili za zmanjšan obseg delavnic, vendar je bilo število izvedenih delavnic predvsem v skupini mladostnikov premajhno. Sodelovanje v skupini in izkušnja v procesu likovnega ustvarjanju omogočita otroku oz. mladostniku hitrejše napredovanje v čustvenem zorenju in socialnem vključevanju. Posameznik preko likovne ustvarjalnosti lažje ozavešča lastno čustveno odzivanje in ustrezneje razume doživljanje vrstnikov, kar izboljša njihovo socialno komunikacijo, odnose z vrstniki ter samozaupanje. Metoda dela: ustvarjalna uporaba različnih likovnih tehnik, predstavitev lastnega likovnega izdelka in pogovor v skupini.

2. **Skupini za učenje socialnih veščin. Mlajša skupina** otrok starih 11 in 12 let sta vodili Irena Andolšek in Julia Tomšič, v spomladanskem delu jo je obiskovalo 11 otrok (4 deklice in 7 dečkov), prav toliko se jih je na novo vključilo oktobra (4 dečki in 7 deklic). Skupaj sta izvedli 31 srečanj, predstavitevno srečanje za starše in otroke ter evalvacijski sestanek za starše. **Starejšo skupino** v katero so bili vključeni učenci 7., 8. in 9. razreda je vodila Irena Andolšek skupaj s prostovoljcem - študentom 1. letnika SFU. Vključenih je bilo 6 mladostnikov (3 dekleta in 3 fantje), izvedli so 21 srečanj ter predstavitevno in zaključno srečanje za starše.
3. **Skupina staršev otrok z ADHD.** Izvajalci: mag. Leonida Rotvejn Pajič, Bojan Belec in dr. Marko Kalan. Izvedba skupine je vezana na šolsko in ne koledarsko leto. V letu 2017 je bil realiziran 1 sklop: od januarja do maja 2017 je bilo izvedenih 5 srečanj. Vključenih je bilo od 15 do 20 staršev otrok z motnjo pozornosti hiperaktivnostjo, ki so sicer timsko vodeni v centru. Cilji skupine: psihoedukacija o ADHD, strategije za boljše spoprijemanje s težavami, ki izhajajo iz ADHD, medsebojna opora staršev otrok z ADHD, boljše sodelovanje staršev s šolo. Metode dela: predavanja z delavnico, izkustvene dejavnosti s praktičnimi vajami in svetovanje staršem.
4. **Terapevtska skupina za premagovanje pomanjkljive pozornosti.** Izvajalke: mag. Leonida Rotvejn Pajič, dr. Bojana Caf, Lara Pirc. Skupina je potekala od marca do maja 2017, vključenih je bilo 8 otrok, v starosti 10 do 11 let, skupaj je bilo izvedenih 8 srečanj, dodatno še krajša srečanja s starši. Z metodami dela na podlagi kognitivno-vedenjske in gibalne terapije je skupina imela naslednje cilje: razvijanje spretnosti za premagovanje pomanjkljive pozornosti, spodbujanje **zdrave** samopodobe in razvijanje socialnih spretnosti.

Vsi strokovnjaki so vključeni v redno individualno in skupinsko **supervizijo**, ki jo izvajajo zunanji supervizorji, nadaljujemo pa tudi z rednimi intervizijskimi skupinami strokovnjakov.

1.5. ČAKALNE DOBE

Prve preglede otrok in mladostnikov – triaže izvajajo (klinični) psihologi, pedopsihiatri in socialni delavki, izjemoma tudi strokovnjaki drugih profilov. Od leta 2015 beležimo konstantno povečevanje čakalnih dob pri vseh strokovnjakih. Kljub temu, da smo v letu 2017 izvajali nekatere ukrepe za zmanjšanje čakalnih dob (kadrovska okrepitev psihologov, zaposlitev nove klinične psihologinje, uvedba novega sistema naročanja triaž, ki je prinesel manjši osip triaž), se čakalne dobe pri vseh strokovnjakih daljšajo. Tako čakalne dobe pri kliničnih psihologih v januarju 2018 znašajo 430 dni (februarja 2017 283 dni), pri pedopsihiatrih znašajo 360 dni (v februarju 2017 131 dni) in pri klinični logoperdinji 140 dni (februarja 2017 83 dni). Razloge za takšno povečevanje čakalnih dob vidimo v stalnem povečevanju povpraševanja po obravnavi v Svetovalnem centru, še vedno imamo daljšo bolniško odsotnost klinične psihologinje, ki je ne moremo v celoti nadomestiti, zaradi vedno večje kompleksnosti obravnavanih primerov se povečuje tudi število povprečnih obravnav, ki jih je posamezen otrok deležen, hkrati pa takšna kompleksnost problematike terja tudi povečano potrebo po timski obravnavi posameznega otroka. Glede na vse opisano in na druge razpoložljive podatke (npr. Ministrstva RS za zdravje in NIJZ) se situacija na področju varovanja duševnega zdravja otrok in mladostnikov v Sloveniji slabša in je kot takšna nedopustna. Potrebne so sistemske rešitve, sprejete na nacionalni ravni.

2. PROSTOVOLJNO IN SKUPNOSTNO DELO (pripravili Marta Vodeb Bonač in Irena Andolšek)

2.1. PROSTOVOLJNO DELO

Dejavnost vodita Marta Vodeb Bonač in Irena Andolšek, obe socialni delavki. Projekt pomoči študentk in študentov prostovoljcev otrokom z učnimi in psihosocialnimi težavami smo v letu 2017 realizirali v skladu z načrti. Dejavnost poteka po organizacijskem okviru šolskega leta. Skupno število prostovoljk in prostovoljcev je zadnja leta enako. 100 študentk/ov je vključeno v projekt pomoči otrokom s težavami. Prihajajo iz različnih fakultet oz. študijskih smeri. Aktivnosti v zvezi s pridobivanjem in uvodnim usposabljanjem študentov si delita obe socialni delavki, supervizijsko vodenje pa zagotavljata vsaka svoji skupini.

V lanskem letu je imela Irena Andolšek dve skupini, v katerih je sodelovalo 18 prostovoljk. Tretjina prostovoljk nadaljuje z druženjem z istim otrokom kot preteklo šolsko leto, kar se nam zdi za učinkovito pomoč še posebej dragoceno. V jesenskem delu sta pridobili 35 novih študentk in študentov. Sestanki z novimi prostovoljci potekajo mesečno, s tistimi, ki nadaljujejo, redkeje - 4 x letno, vedno pa sta na voljo za konzultacije.

I: Organizacija pomoči prostovoljcev otrokom, ki obiskujejo Svetovalni center:

V pomoč otrokom in družinam, ki jo izvajajo študentke in študenti prostovoljci, so bili prvenstveno vključeni otroci, ki živijo v težjih družinskih in psihosocialnih okoliščinah:

- Otroci s posledicami hudih travmatskih dogodkov v družini,
- Otroci, katerih starši občasno ali trajno prejemajo psihiatrično pomoč,
- Otroci s staršem ali sorojencem, ki je težko in trajno bolan,
- Otroci iz družin, kjer imajo starši težave z zasvojenostjo;
- Otroci, ki so bili žrtve fizičnega in psihičnega nasilja,
- Otroci z izkušnjo večkratne hitre menjave sociokulturnega okolja;
- Otroci iz družin z nizkim socialno ekonomskim statusom (najnižji dohodki, najnižja izobrazba staršev, brezposelni starši, invalidsko upokojeni starši, družine v izjemno neugodnih bivalnih razmerah, družine, ki živijo v stalni denarni negotovosti in pomanjkanju;
- Otroci iz disfunkcionalnih družinskih okolij;
- Poleg teh otrok so bili v pomoč prostovoljcev vključeni tudi otroci, ki imajo hude težave na področju učenja, pa jim družina ne more nuditi ustrezne pomoči.

II: Dejavnosti prostovoljnega dela so potekale v sledečem zaporedju:

- Pridobivanje študentk in študentov za sodelovanje v akciji (predstavitve na fakultetah, izdelava in razpošiljanje informativnih obvestil);
- Priprava študentov na stike z otroki in družinami (krajši izobraževalni seminar);
- Priprava otrok in staršev (individualna ali skupinska);
- Spoznavna srečanja med otroki in prostovoljci po skupinah;
- Izbor otrok in individualni dogovori o prvem stiku ter nadaljnjem poteku pomoči;
- Mentorstvo in supervizija prostovoljcem v 6 skupinah, z vsako skupino najmanj enkrat mesečno;
- Timski razgovori s strokovnjaki, ki otroke obravnavajo in prostovoljci;
- Evalvacijski razgovori s starši, otroki in prostovoljci ob koncu akcije;
- Organizacijsko in administrativno delo ob vodenju projekta - dokumentiranje, vabila prostovoljcem, potrdila in priporočila prostovoljcem ipd.

3. AKTUALNI PROBLEMI ORGANIZACIJE

Aktualni problemi, ki po naši oceni niso posebnost naše ustanove, temveč pestijo vse sorodne ustanove v Sloveniji, so stalnica že več let in so povezani predvsem z zagotavljanjem **hitrih terminov** za krizna stanja, **čakalnimi dobami** pri posameznih strokovnjakih, **večjim povpraševanjem** po obravnavah in pritiski na posamezne strokovnjake, **preusmerjanje strank** zaradi čakalne dobe ipd. Nekatera stanja (na primer šolske fobije ali posledice travmatskih dogodkov) so takšna, da zahtevajo hitro odzivanje in obravnavo v najkrajšem času. Vse več je povpraševanja po obravnavi **kompleksnih problemov**, ki zahteva timsko sodelovanje več strokovnih delavcev. Za stranke in zunanje ustanove, s katerimi sodelujemo pri obravnavi otrok, so strokovnjaki dostopni ob telefonskih govorilnih urah, strokovnjaki pa se po lastni presoji vse več odločajo za komunikacijo tudi po elektronski pošti.

Poleg rednega ambulantnega dela so strokovnjaki izvajali **mentorstvo** pripravnikom, specializantom in študentom na praksi, kar je pomemben del izobraževalne vloge ustanove. To delo ni vplivalo na doseganje zastavljenega programa, predstavljalo pa je dodatno obremenitev ob rednem ambulantnem delu, saj smo imeli v povprečju stalno krožečih od 4 do 7 študentov, pripravnikov in specializantov (klinične psihologije, pediatrije, psihiatrije in logopedije). V prihodnje smo število krožečih omejili na največ 5 mesečno, ker večjemu številu težko zagotovimo kakovostno mentorstvo in ustrezne pogoje dela (predvsem prostorske). Nadaljujemo z anketo, ki meri **zadovoljstvo obravnavanih strank** - predvsem staršev, rezultati pa nam sprotno služijo kot eden od kažipotov k morebitnim potrebnim izboljšavam organizacije dela.

Ob opisanih težavah, vezanih na pritisk in preobremenjenost, pa tudi naravo motenj, ki jih strokovnjaki obravnavajo, je redna strokovna, neredko pa tudi osebna supervizija nujna komponenta, ki lahko preprečuje pregorevanje strokovnjakov, saj ima le-to lahko potencialno negativne učinke na medosebne odnose med strokovnjaki, pa tudi kvaliteto našega dela.

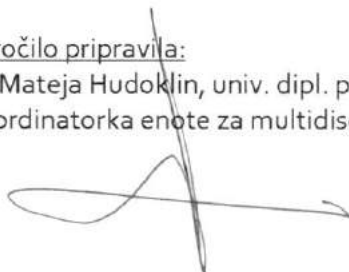
Z **administrativnimi sodelavci** v sprejemni pisarni potekajo redni sestanki, ki so namenjeni obravnavi tekoče problematike, vezane predvsem na probleme elektronske knjige, prenaročanja in organizacije drugega dela v administraciji in sprejemu.

Podatke za poročilo so pripravili:

- (1) Ambulantna dejavnost: dr. Mateja Hudoklin, univ. dipl. psih., spec. klin. psih.
- (2) Prostovoljna in skupnostno delo ter donatorska dejavnost: Marta Vodeb Bonač, univ. dipl. soc. del., specialistka supervizije in Irena Andolšek, univ. dipl. soc. del., družinska terapevtka
- (3) Zbiranje in obdelava podatkov: Mojca Tomšič, sistemska analitičarka

Poročilo pripravila:

dr. Mateja Hudoklin, univ. dipl. psih., spec. klin. psih.
Koordinatorica enote za multidisciplinarno timsko obravnavo

Gotska ul. 18
LJUBLJANA

SVETOVALNI CENTER ZA OTROKE, MLADOSTNIKE IN STARŠE LJUBLJANA

POROČILO O RAZVOJNO - RAZISKOVALNEM DELU V LETU 2017

V okviru Razvojno-raziskovalnega inštituta Svetovalnega centra deluje raziskovalna skupina **"Varovanje in promocija duševnega zdravja in učne kompetentnosti otrok in mladostnikov"**.

Leto 2017 je bilo na področju razvojnega in raziskovalnega dela v Svetovalnem centru izjemno aktivno. Razlogov za to je več, poleg tega, da se je upokojila doc.dr. Lidija Magajna, ki je bila dolgoletna vodja enote in mnogih pomembnih razvojnih ter raziskovalnih projektov in je njeno mesto prevzel dr. Peter Janjušević, smo pričeli tudi z nekaterimi novimi, obsežnimi projekti. Pri tem velja izpostaviti predvsem razvojni projekt, ki ga sofinancira Ministrstvo za zdravje in se je začel v letu 2017, zaključil pa se bo v letu 2019. Več o projektu v nadaljevanju. V letu 2017 so se na področju razvojno-raziskovalnega dela začeli nekateri novi projekti ter nadaljevali in zaključevali projekti, ki že potekajo. Nadaljevala se je tudi diseminacija rezultatov projektov, ki so se izvajali v preteklih letih. Raziskovalci Svetovalnega centra sodelujejo tudi pri nekaterih projektih, katerih nosilci so druge ustanove na zdravstvenem-kliničnem in pedagoškem področju, kar omogoča medinstitucionalno in medsektorsko izmenjavo znanja in sodelovanje pri ustvarjanju novega znanja ter prenosu znanja v prakso. Obenem pa pri nekaterih projektih Svetovalnega centra sodelujejo raziskovalci iz drugih ustanov in tujine, tako, da lahko govorimo o intenzivnem medinstitucionalnem sodelovanju na področju razvojno-raziskovalnega dela.

Na področju razvojno-raziskovalnega dela znotraj Svetovalnega centra smo se v letu 2017 najbolj osredotočiti na že tekoče projekte evalvacije obravnav, validacije instrumentov za diagnostiko, evalvacije dodatne strokovne pomoči in nadaljevali s sekundarnimi raziskavami pripomočka za razvojno-analitično delo – ambulantni list. Sodelavci so začeli oz. nadaljevali delo na naslednjih razvojno-raziskovalnih projektih:

- Raziskava učne motivacije mlajših mladostnikov z disleksijo
- Prevod ocenjevalne lestvice za ocenjevanje matematične anksioznosti pri učencih in dijakih
- Piredba vprašalnika o komunikacijskih sposobnostih otrok

- Izdelava programskih osnov za evalvacijo ambulantnih in skupinskih obravnav v Svetovalnem centru
- Validacijska in klinična raziskava ocenjevalnih instrumentov za anksiozne motnje pri otrocih in mladostnikih
- Razvoj modela nacionalne mreže služb za duševno zdravje otrok in mladostnikov
- Sekundarne analize rezultatov projekta "Ambulantni list"
- Evalvacija različnih oblik dodatne strokovne pomoči, ki je otrokom dodeljena v skladu z Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami
- Ocenjevanje tveganja za nasilno vedenje pri mladostnikih
- Neverjetna leta – duševno zdravje vsakemu otroku
- Raziskava o skrbi za duševno zdravje in dobrobit otrok in mladostnikov v šolah
- Projekt »Podpora šolskim svetovalnim delavcem in staršem na področju duševnega zdravja otrok in mladostnikov«

V letu 2017 smo v Svetovalnem centru pričeli z naslednjimi novimi projekti:

"Raziskava učne motivacije mlajših mladostnikov z disleksijo "

(Tanja Černe)

Tanja Černe je v okviru doktorskega študija pričela z raziskavo na področju učne motivacije mlajših mladostnikov z disleksijo. Čeprav sodi učna motivacija med ključne učne procese, sta struktura izbranih sestavin učne motivacije na področju učenja slovenskega in angleškega jezika ter njihov vpliv na učni uspeh premalo raziskana, zlasti pri populaciji mlajših mladostnikov z disleksijo. Mladostniki z disleksijo namreč ne dosegajo izobrazbenih dosežkov, ki bi bili skladni z njihovimi sposobnostmi, ker jih primarni primanjkljaji še vedno pomembno ovirajo pri učni samoregulaciji ter usvajanju ustreznih kognitivnih, motivacijskih, metakognitivnih učnih strategij in ker večinska osnovna šola ne izvaja v polnosti koncepta inkluzije in rezilientnosti. V doktorskem delu se Tanja Černe osredotoča na strukturo izbranih sestavin učne motivacije pri učenju slovenskega in angleškega jezika, torej predmetov, pri katerih pridejo najbolj do izraza njihovi temeljni primanjkljaji. Ugotoviti namerava vpliv tipa izpeljanega intervencijskega treninga na strukturo izbranih sestavin učne motivacije ter na področje učenja. Natančneje jo zanimajo: spremembe v strukturi izbranih sestavin učne motivacije glede na tip izvedenega treninga; spremembe v strukturi izbranih sestavin učne motivacije glede na področje učenja in tip izpeljanega intervencijskega treninga ter trajnost sprememb v strukturi izbranih sestavin učne motivacije po izvedenem intervencijskem treningu. V ta namen je v letu 2017 prevedla in priredila merski instrumentarij – Metacognitive Awareness of Reading Strategies Inventory (Mokhtari in Reichard, 2002)¹; Learning Self-Regulation Questionnaire for students with LD

¹ Mokhtari, K., Reichard, C. (2002). *Metacognitive Awareness of Reading Strategies Inventory (MARS)* Version 1.0. Pridobljeno 12.

(Deci, Hodges, Pierson in Tomassone, 1992)² ter uporabila Vprašalnik učne motivacije (Jurišević, 2005)³. Po zgledu referenčnih avtorjev je sestavila Vprašalnik o učni samodeterminaciji za učitelje-izvajalce dodatne strokovne pomoči in starše ter Vprašalnik o metakognitivnih bralnih strategijah za učitelje-izvajalce dodatne strokovne pomoči in starše. Izvedla je izobraževanje za izvajalce intervencijskega treninga za obe eksperimentalni skupini ter koordinirala izvedbo treninga v prvi eksperimentalni skupini. V letu 2018 nadaljuje z raziskavo.

Prevod ocenjevalne lestvice za ocenjevanje matematične anksioznosti pri učencih in dijakih (dr. Marko Kalan)

MAS-UK (Mathematics Anxiety Scale-UK) so priredili po ameriški različici avtorji Hunt, Clark-Carter in Sheffield (2011)⁴. Lestvica ima 23 postavk in se je na vzorcu pokazala kot zanesljiva in veljavna mera matematične anksioznosti. MAS-UK omogoča hitro in enostavno administracijo, zanesljivo in veljavno orodje za ocenjevanje matematične anksioznosti pri britanskih učencih in dijakih, potencialno pa tudi za drugo predmaturitetno populacijo. V letu 2017 je dr. Kalan izvedel prevod, povratni prevod pa ni bil potreben, saj ga avtorji niso zahtevali. V letu 2018 sledi pilotno preizkušanje na klinični populaciji otrok in mladostnikov, obravnavanih v Svetovalnem centru.

Priredba vprašalnika o komunikacijskih sposobnostih otrok (Herta Filiplić Stojanović)

Zaradi pomanjkanja standardiziranih jezikovnih testov v Sloveniji je področje odkrivanja, diagnosticiranja in obravnave otrok s specifično jezikovno motnjo v primerjavi z drugimi državami nekoliko zanemarjeno. Z zgodnjim prepoznavanjem in dobrim poznavanjem motnje ter stisk, ki jih prinaša otroku v sporazumevanju z vrstniki in pozneje pri učenju, je možno uporabiti take strategije in pristope, s pomočjo katerih lahko otroci do določene mere motnjo kompenzirajo in se navadijo z njo živeti. Preizkus komunikacijskih sposobnosti otrok CCC-2 (The Children's Communication Checklist; Bishop, 2003)⁵ je merski instrument, ki je standardiziran v Veliki Britaniji in ga uporabljajo svetovalni delavci, predvsem logopedi in psihologi, da s pomočjo staršev in učiteljev pridobijo informacije, na podlagi katerih hitro in zanesljivo odkrijejo otrokove primanjkljaje in motnje na področju jezika in komunikacije. Herta Filiplić Stojanović je vprašalnik prevedla v slovenski jezik in na ta način smo pridobili testni pripomoček s katerim bi postopek

9. 2016 s svetovnega spleta (http://dayofreading.org/DOR10HO/MARSI_2002.pdf)

² Deci, E. D., Hodges, R., Pierson, L., Tomassone, J. (1992). Autonomy and competence as motivational factors in students with learning difficulties and emotional handicaps. *Journal of Learning Disabilities*, 25(7), 457–471.

³ Jurišević, M. (2005). *Učna motivacija v odnosu do učenja in učne uspešnosti učencev* (Doktorska disertacija). Pridobljeno 8. 9. 2016 s svetovnega spleta: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-CFT9G29>

⁴ Hunt, T. E., Clark-Carter, D., Sheffield, D. (2011). The Development and Part Validation of a U.K. Scale for Mathematics Anxiety. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 29(5), 455 – 466.

⁵ Bishop, D. V. M. (2003). *The Children's Communication Checklist Second Edition (CCC-2)*. London: The Psychological Corporation.

odkrivanja učencev z motnjo znatno pospešili. Preizkus komunikacije otroka je merski instrument, ki je standardiziran v anglosaksonskem jezikovnem področju. Rezultati in norme služijo za hitro in zanesljivo odkrivanje jezikovnih in komunikacijskih težav. Test vsebuje 70 trditev, ki se jih ocenjuje glede na stopnjo težavnosti in obliko težave, ki jo ima otrok na področju jezika in komunikacije. Namenjen je odkrivanju otrok, ki imajo različne jezikovne primanjkljaje in bodo deležni nadaljnje obravnave pri logopedu in psihologu, odkrivanju primanjkljajev v pragmatični rabi jezika pri otrocih z komunikacijskimi težavami, v pomoč pa je tudi pri odkrivanju otrok, ki utegnejo imeti motnje avtističnega spektra. S pravočasno obravnavo bi zmanjšali sekundarne posledice motenj pri številnih otrocih, ki se pojavijo na učnem, emocionalnem in vedenjskem področju. Vprašanja in primere je prevedla v slovenski jezik in celoten test priredila za uporabo v Sloveniji. Preizkusila ga je na skupini 15-ih otrok (9 deklic in 6 dečkov) z govorno-jezikovno motnjo, vprašalnike so izpolnili starši (9 mam in 6 očetov). Povprečna starost otrok je bila 5,2 let. SIDC 9 ali več pri otroku z GCC pod 55 je kazal na komunikacijski profil značilen za SLI. SIDC -15 ali nižji ni bil normalen, tudi pri otroku z GCC v normalnem razponu. Negativna vrednost SIDC v kombinaciji z GCC pod 55 je kazala na komunikacijski profil sugestivni za ASD. Pri vseh preiskovancih je bil test validen, ne glede na spol starša. GCC se je nahajal v razponu od 21 – 68. SIDC je bil v razponu med 2 in 10. SLI smo diagnosticirali pri 13 otrocih, ASD pri nobenemu. Starši niso imeli pripomb na postopek testiranja. Test bomo pričeli uporabljati za namen diagnostike in evalvacije.

Raziskava o skrbi za duševno zdravje in dobrobit otrok in mladostnikov v šolah

(dr. Peter Janjušević, dr. Marko Kalan, prof.dr. Praveetha Patalay, Univerza Liverpool, Inštitut za psihologijo, zdravje in družbo)

Raziskava se je začela na pobudo Svetovalnega centra Ljubljana, izhaja pa iz mednarodne raziskave o dejavnostih, ki jih šole izvajajo v skrbi za duševno zdravje in dobrobit učencev oz. dijakov, ki je bila v letih 2015 in 2016 izvedena v desetih evropskih državah, ne pa tudi v Sloveniji⁶. Zajema težave na področju duševnega zdravja, ki vključujejo čustvene težave (kot je depresivnost in znižano razpoloženje) vedenjske težave (kot je na primer moteče vedenje pri otrocih), razvojne motnje (kot na primer avtizem) in druge probleme, kot so motnje hranjenja in zloraba drog (kajenje, mamila). Raziskava se ukvarja z različnimi vidiki podpore, ki jo šole nudijo na področju duševnega zdravja, odpravljanju težav na tem področju in izboljšanju zdravja na splošno. Meri različne vidike zagotavljanja in podpore za oba vidika duševnega zdravja, tako v smislu težav, kot tudi pozitivnih vidikov doseganja dobrobiti. V letu 2017 je bil izveden prevod vprašalnika, povratni prevod je bil potrjen s strani glavne raziskovalke v originalni študiji (P. Patalay), vzpostavljen je bil spletni sistem zbiranja podatkov. Z januarjem 2018 se je pričelo

⁶ Patalay, P., Giese, L., Stanković, M., Curtin, C., Moltrecht, B. and Gondek, D. (2016), Mental health provision in schools: priority, facilitators and barriers in 10 European countries. *Child Adolesc Ment Health*, 21: 139–147.

spletno anketiranje šolskih delavcev, ki poteka v okviru sistema evalvacije tematskega sklopa »Preprečevanje odklanjanja šole« v projektu, ki ga sofinancira Ministrstvo za zdravje (projekt je opisan v nadaljevanju). V okviru izobraževanj za šolske svetovalne in strokovne delavce o pojavu odklanjanja šole bomo imeli dostop do velikega števila strokovnjakov iz osnovnih in srednjih šol s cele Slovenije, zato bomo lahko pridobili reprezentativno sliko o skrbi za duševno zdravje otrok in mladostnikov v šolah. Pokrita so predvsem naslednja področja:

- Sestava (številčno in po profilih) timov strokovnih in svetovalnih delavcev,
- Intervencije oz. vrste pomoči, ki jih šole nudijo pri skrbi za duševno zdravje in dobrobit otrok, mladostnikov, staršev in zaposlenih,
- Usmeritev pomoči (individualno, skupine, celotna šola oz. posamezniki, pri katerih so že prisotne motnje, posamezniki, pri katerih so prisotne težave, primarna preventiva,...),
- Sodelovanje z zunanjimi ustanovami pri skrbi za duševno zdravje otrok in mladostnikov (ustanove iz področja zdravstva, sociale, nevladne organizacije,...),
- Ovire in potrebe, ki jih šole prepoznavajo pri skrbi za duševno zdravje otrok in mladostnikov,

Zbiranje podatkov bo potekalo do konca šolskega leta 2018/2019, ko se zaključi tematski del omenjenega projekta. Rezultati bodo predstavljali prvi celosten vpogled v skrb za duševno zdravje otrok in mladostnikov v šolah v slovenskem prostoru.

Projekt »Podpora šolskim svetovalnim delavcem in staršem na področju duševnega zdravja otrok in mladostnikov«

(vodja projekta: dr. Peter Janjušević; sodelavci SCOMS Ljubljana: dr. Mateja Hudoklin, mag. Leonida Rotvejn Pajič, dr. Bojana Caf, dr. Marko Kalan, Daša Vervega, Nataša Mihevc Tomov, Tanja Černe, Bojan Belec, Lara Pirc; zunanji sodelavci na tematskem sklopu "Preprečevanje odklanjanja šole": SCOMS Maribor - konzorcijski partner (Mag. Alenka Seršen Fras, Miran Babič), SCOMS Koper – konzorcijski partner (Dorotea Kralj, Neja Briški), Posvetovalnica za učence in starše Novo mesto – konzorcijski partner (Mateja Petric, Sabina Dogenik), strokovna sodelavka – supervizorka: klinična psihologinja, prof.dr. Ivanka Živčič Bečirević (Univerza v Reki, Filozofska fakulteta, Oddelek za psihologijo).

Program, ki smo ga prijavi na razpis Ministrstva za zdravje (Razpis za sofinanciranje programov varovanja in krepitev zdravja za leta 2017, 2018 in 2019), bo ministrstvo v treh letih sofinanciralo v 95% vrednosti celotnega projekta. Sofinancirana vrednost projekta znaša 107.668,37 EUR in sicer za leto 2017 (s predplačilom za porabo sredstev do konca januarja 2018) 35.889,45 EUR, za leto 2018 35.889,45 EUR in za leto 2019 35.889,47 EUR. Projekt vključuje dva tematska sklopa, celostno usmerjena na populacijo otrok in mladostnikov, preko njihovih staršev in šolskih strokovnih delavcev. Vsebinsko program predstavlja promocijo in preventivo na področju duševnega zdravja otrok in mladostnikov in pokriva nekatere najpogostejše

probleme oz. motnje duševnega zdravja otrok in mladostnikov (odklanjanje šole in hiperaktivnost). Vse dejavnosti in intervencije v programu temeljijo na z dokazi podprtih pristopih (učna podpora in svetovanje, povečevanje kompetentnosti strokovnjakov, kognitivno-vedenjska terapija, svetovanje z namenom povečevanja vzgojne učinkovitosti in kompetentnosti staršev ter šolskih delavcev).

Preprečevanje odklanjanja šole: V klinični praksi se pogosto srečujemo z mladimi, ki že dlje časa kažejo odklanjanje šole (OdŠ). Eden od ključnih problemov je prepozno ter neustrezno prepoznavanje in pomoč pri tem pojavu, še preden preraste v motnjo. Izostajanje iz šole zaradi OdŠ, kjer so v osnovi čustveni dejavniki, se po podatkih tujih raziskav pojavlja pri enem do pet odstotkov otrok v različnih starostih, sicer pa se OdŠ zaradi drugih razlogov občasno pojavlja tudi pri do 25% populacije šolajoče se mladine. Ima pomembne kratkoročne in dolgoročne posledice na socialnem (npr. izpad iz šolskega sistema in moteni odnosi z vrstniki), čustvenem (npr. anksiozne in depresivne motnje) in učnem (npr. učna neuspešnost) področju razvoja otrok in mladostnikov ter pogosto vodi v kronično komorbidnost. Program se usmerja v sistematično usposabljanje šolskih svetovalnih delavcev in vzpostavitev sistema pomoči v šolskem okolju ob pojavu začetnih težav z OdŠ. Pri širitvi in izvajanju tega sklopa smo se povezali s konzorcijskimi partnerji (Svetovalnima centroma v Mariboru in Kopru ter Posvetovalnico za učence in starše v Novem mestu) in s tem povečali dostopnost omenjene vsebine po celotni Sloveniji, hkrati pa vključili mreženje s podobnimi institucijami. Nameni programa so: vzpostavitev štirih skupin za usposabljanje mreže svetovalnih delavcev osnovnih in srednjih šol, ki bodo lahko kompetentno ocenjevali naravo in stopnjo težav, izvajali preventivne in osnovne svetovalne intervencije s ciljno populacijo. V program izobraževanja želimo vključiti od 600 do 1000 svetovalnih delavcev osnovnih in srednjih šol, delovna skupina pa bo izdelala tudi publikacijo – priročnik za ocenjevanje in pomoč otrokom ter mladostnikom, ki odklanjajo šolo. Publikacija bo izšla leta 2019. V okviru celotnega projekta poteka tudi sistematična evalvacija, v kateri v štirih fazah (pred, med, neposredno po in 3 mesece po zaključenem izobraževanju) zajemamo samooceno kompetenc, kazalnike pogostosti in intenzivnosti pojava odklanjanja šole, poleg tega pa je vključena tudi evalvacija samega izobraževanja s strani udeležencev in prej omenjena raziskava o skrbi za duševno zdravje v šolah. Celotna evalvacija poteka preko spleta.

Skupina za starše hiperaktivnih otrok: Skupina je namenjena staršem otrok in mladostnikov, ki izkazujejo značilnosti hiperkinetične motnje (HM): imajo težave s pozornostjo, so zelo nemirni, impulzivni, vzgojno zahtevni, težave se kažejo tudi v šoli, v vedenju, medosebnih odnosih z vrstniki in vsakodnevnem funkcioniranju. Glavni namen skupine je pomagati staršem, ki pri svojih otrocih opažajo značilnosti HM in si želijo usmeritve ter pomoč pri shajanju in premagovanju težav. Skupinska psihoedukacija staršev z otroki, ki kažejo značilnosti HM, je namenjena tudi staršem, ki otrok še nimajo v specializirani obravnavi, vendar pa opažajo

pojavljanje značilnosti HM. Glavni nameni tematskega sklopa so: poučevanje staršev o prepoznavanju značilnosti te motnje pri svojem otroku, seznanitev staršev z naravo te motnje ter možnimi načini za premagovanje težav, ki izhajajo iz nje – tako v otrokovem domačem kot tudi šolskem okolju, usposabljanje staršev v smislu razvijanje strategij starševstva, primerne za otroke s HM, v skladu s strokovnimi smernicami, krepitev duševnega zdravja staršev otrok z značilnostmi HM in posredno tudi duševnega zdravja njihovih otrok, preprečevanje razvoja sekundarnih težav in komorbidnosti pri otrocih s HM ter oblikovanje podpirne skupine staršev otrok, s podobnimi težavami (medsebojna podpora, izmenjava izkušenj, sodelovanje), ki bi lahko delovala po zaključku programa. Delovna skupina bo izdelala tudi dve manjši publikaciji za starše otrok s HM.

Pri obeh tematskih sklopih gre za nadgradnjo in poglobitev že obstoječih programov, ki se izvajajo v okviru redne dejavnosti Svetovalnega centra. Vedno znova je s strani šol, staršev in nevladnih organizacij izražena potreba po širitvi programov, ki pa zaradi finančnih, kadrovskih in prostorskih omejitev ni bila možna. Programi se izvajajo v skupinski obliki za starše in šolske strokovne delavce. Našo osnovno dejavnost želimo nadgraditi z vsebinami, ki pokrivajo promocijo in preventivo duševnega zdravja otrok in mladostnikov, s skupinskimi oblikami pokriti čim večje število udeležencev in s tem doseči čim večje število potencialnih uporabnikov naših storitev. Z mreženjem s podobnimi inštitucijami širimo in utrjujemo mrežo služb, ki nudi te vsebine in pomoč tudi drugod po Sloveniji. Posredno lahko to prispeva k zmanjševanju čakalnih dob na specialistične storitve s področja duševnega zdravja. S programom sledimo ciljem vrednotenja učinkov ukrepov na zdravje, povečujemo ozaveščenost prebivalstva o duševnem zdravju, kurativno dejavnost nadgrajujemo s preventivno in pri tem je naš poudarek na ranljivih skupinah (otroci in mladostniki, otroci in mladostniki s povečanim tveganjem za pojavljanje psihopatologije, družine z otroki in mladostniki s prepoznano psihopatologijo), neposrednemu izboljšanju duševnega zdravja otrok, mladostnikov in aktivne populacije (staršev) in krepitevi strokovnih kapacitet šolskih strokovnih delavcev za naslavljanje problemov duševnega zdravja otrok in mladostnikov. Skupen namen obeh sklopov je preventiva, predvsem na sekundarnem in terciarnem nivoju, učinki diseminacije programa pa segajo tudi na področje primarne preventive. Na ta način program v celoti sledi obema ciljema razpisa na področju krepitev duševnega zdravja (izboljšanje duševnega zdravja populacije otrok, mladostnikov in njihovih družin ter obenem krepitev strokovnih kapacitet za obravnavo težav duševnega zdravja).

V letu 2017 se je nadaljevalo delo na naslednjih projektih:

"Izdelava programskih osnov za evalvacijo ambulantnih in skupinskih obravnav v Svetovalnem centru"

(dr. Peter Janjušević, dr. Zoran Pavlović in drugi sodelavci Svetovalnega centra).

V letu 2016 so bile izdelane programske osnove za evalvacijo ambulantnih in skupinskih obravnav v Svetovalnem centru. V letu 2017 se je delo osredotočilo predvsem na:

- Izdelavo osnov za platformo, združljivo z že obstoječim informacijskim sistemom v Svetovalnem centru, preko katere bomo izvajali vnos podatkov, njihovo varovano hrambo in osnovno avtomatizirano obravnavo.
- Način sledenja oz. t.i. follow-up evalvacije, ki lahko pokaže stabilnost učinkov oz. sprememb kot rezultata obravnave.
- Konkretizacijo in dopolnitev evalvacije tudi z merami napredka na specifičnih področjih obravnave učnih težav (učnih veščin/spretnosti, specifičnih učnih težav, govorno-jezikovnih težav ipd.).
- Vprašalnike in lestvice za evalvacijo sprememb na področju simptomatike, vezane na težave in motnje pozunanjanja (hiperkinetična motnja, vedenjske težave/motnje), bomo vključili v nabor.
- Preizkušanje lestvice CALIS, ki ju uporabljamo v drugi raziskavi Svetovalnega centra, kot možni pripomoček za aplikacijo ob različnih drugih težavah, s katerimi otroci in mladostniki prihajajo v Svetovalni center, ne le pri anksioznosti.
- Nadaljevanje vsakodnevnega kliničnega preizkušanja pripomočkov za oceno oz. evalvacijo sprememb na področju kvalitete življenja in stopnje oviranosti.
- Nadaljevanje dela na evalvaciji zadovoljstva s samo obravnavo, odnosom strokovnjakov ter drugimi relevantnimi vidiki obravnave.

Zaradi osredotočenja na razvojni projekt, ki ga sofinancira Ministrstvo za zdravje in je od razpisa v maju 2017 do konca leta predstavljal precejšen kadrovski ter časovni zalogaj, je delo na projektu evalvacije obravnav nekoliko zastalo, razlog za to pa je tudi v finančnem vidiku evalvacije. Uspeli smo dopolniti nabor pripomočkov oz. instrumentov za oceno simptomatike, samozaznane kvalitete življenja in funkcioniranja ter zadovoljstva z obravnavo. Po več posvetovanjih znotraj strokovnega tima in neformalnih posvetovanjih z več strokovnjaki s področja informacijske tehnologije ugotavljamo, da bi za nadaljevanje projekta bila nujno potrebna namenska finančna sredstva. Obsega finančnih sredstev nismo ocenili, gre pa za investicijo, ki je Svetovalni center Ljubljana sam ne zmore. Celotna evalvacija – od začetnega zajema podatkov, preko spremljanja in kasnejšega sledenja bi namreč morala biti povsem digitalizirana. Ne moremo si predstavljati, da bi poleg polne ambulante dodatno obremenili strokovnjake ali pa že tako preobremenjeno administracijo z vnosom podatkov v bazo in rednimi analizami. Ena od idej, ki pa, kot je že zapisano, zahteva namenska finančna sredstva, je, da večji del evalvacije potekal s pomočjo aplikacije na računalniških tablicah, ki bi bile na voljo v vseh sobah in bi se podatki, ko bi otroci, mladostniki ali starši izpolnjevali vprašalnike, preko interne brezžične povezave takoj shranjevali ter avtomatsko analizirali centralno, strokovnjak pa bi imel (po jasnem sistemu hierarhije dostopa) takojšen vpogled v aktualne rezultate in trend

kazalnikov za konkretnega otroka. Poleg tega menimo, da takšen projekt evalvacije ni smotrno le za našo ustanovo. Zato smo s kolegicami in kolegi iz več sorodnih ustanov (Centri za duševno zdravje oz. Dispanzerji za mentalno zdravje pri zdravstvenih domovih in bolnišnični oddelki za otroke ter mladostnike) večkrat diskutirali o možnosti za sodelovanje in skupen projekt sistema evalvacije obravnav. Ugotavljamo, da za ta projekt obstaja velik interes, poleg tega kar nekaj kolegov in kolegic izven SCOMS tudi že razvija lastne predloge za sistem evalvacije. Zato bi bilo smiselno, pa tudi finančno smotrno ta prizadevanja poenotiti. Za takšen projekt žal nimamo vira financiranja, nismo pa tudi zasledili razpisov za javni sektor, kamor bi lahko umestili takšen projekt.

"Validacijska in klinična raziskava ocenjevalnih instrumentov za anksiozne motnje pri otrocih in mladostnikih"

(nosilci raziskave v Svetovalnem centru so Peter Janjušević, dr. Mateja Hudoklin, Daša Vervega in dr. Lidija Magajna, sodelujeta tudi dve zunanji sodelavki, dr. Jana Kodrič iz Pediatrične klinike Ljubljana, dr. Mojca Petrič iz Psihiatrične bolnišnice Begunje na Gorenjskem in prof.dr. Tim Williams, Univerza Reading, Inštitut za edukacijo).

V raziskavi preverjamo več vidikov veljavnosti pripomočkov za anksiozne in depresivne motnje ter pridobivamo norme za splošno in klinično populacijo: Obsessive Compulsive Inventory for Children (OCI)⁷, Children Automatic Thoughts Scale (CATS)⁸, Revised Children's Anxiety and Depression Scale (RCADS)⁹ in Child Anxiety Life Interference Scale (CALIS)¹⁰.

V letu 2017 je intenzivno potekal terenski del raziskave (zbiranje podatkov za prvo – validacijsko fazo raziskave). Vprašalnike je izpolnilo 678 otrok in mladostnikov iz 17 osnovnih in srednjih šol iz celotne Slovenije. 100 udeležencev, starih 11 in 13 let je ponovno izpolnilo vprašalnike z namenom ocene retestne zanesljivosti. Za približno 50% vzorca smo pridobili tudi vprašalnike, ki so jih izpolnili starši. V septembru smo na SCOMS Ljubljana imeli sestanek s prof.dr. Timom Williamsom, kateremu smo predstavili preliminarne analize na omenjenem vzorcu, ki so pokazale, da je faktorska struktura uporabljenih vprašalnikov večinoma ustrezna, pojavilo pa se je vprašanje reprezentativnosti vzorca. Odzivnost 11- in 13-letnikov je bila izjemna in v teh dveh starostnih skupinah je vzorec ustrezen, nismo pa k sodelovanju uspeli privabiti dovolj 15-letnikov (predvsem fantov) in 17-letnikov obeh spolov. Zato smo se odločili, da vzorec dopolnimo s približno 150 15- in 17-letniki. To delo že poteka, v šolah na mariborskem in novogoriškem področju že poteka izpolnjevanje vprašalnikov, s srednjimi šolami iz Slovenj Gradca smo v fazi pošiljanja vabil in zbiranja informiranih soglasij. Na ta način se bomo približali

⁷ Prevod: Janjušević in Vervega, 2015.

⁸ Prevod: Janjušević in Vervega, 2015.

⁹ Prevod: Jana in Stropnik, 2014.

¹⁰ Prevod: Zgaga in Kristan, 2015.

ne le starostni, temveč tudi geografski reprezentativnosti vzorca. Zaradi zastoja, ki izhaja iz odločitve o razširitvi vzorca, v letu 2017 še nismo začeli s pisanjem prispevkov iz opravljenih analiz. Te bodo sledile v letu 2018 in 2019. Smo pa skupaj s Pediatrično kliniko UKC Ljubljana (doc.dr. Jana Kodrič) na razpis ARRS (Javni razpis za (so)financiranje raziskovalnih projektov za leto 2018) prijavili raziskovalni projekt »Zgodnje odkrivanje čustvenih motenj pri otrocih in mladostnikih«, ki bi nam finančno omogočil zagon klinične faze raziskave v letu 2018. Na rezultate prve faze razpisa v času pisanja poročila še čakamo.

"Razvoj modela nacionalne mreže služb za duševno zdravje otrok in mladostnikov"

(v projektnem timu sodeluje dr. Mateja Hudoklin, poleg nje pa dr. Mitja Kranjčan (Univerza na Primorskem) in dr. Eva Klemenčič (Pedagoški inštitut), skupaj s člani Delovne skupine za oblikovanje predloga mreže izvajalcev programov in storitev za duševno zdravje otrok in mladostnikov, ki jo je ustanovilo Ministrstvo za zdravje).

V Sloveniji predstavlja velik problem pomanjkanje in neenakomerna prostorska porazdelitev otroških in mladostniških psihiatrov ter kliničnih psihologov, zato ustrezno in pravočasno prepoznavanje otrok in mladostnikov z duševno motnjo predstavlja velik problem. Poleg tega nimamo urejene nujne psihiatrične službe za otroke in mladostnike, ki bi nudila takojšnjo pomoč. Zaradi pomanjkanja ustreznega kadra napoti otroke in mladostnike v bolnišnično oskrbo kar pediater, kar povečuje število nepotrebnih hospitalizacij. Timska obravnava v okviru Svetovalnih centrov je dostopna le v nekaterih slovenskih regijah. Službe, ki nudijo storitve na področju duševnega zdravja, nimajo postavljenih standardov in normativov ter ustreznih kazalcev kakovosti. Cilji projekta so bili: pripraviti znanstvene in strokovne utemeljitve dostopne, učinkovite in kakovostne mreže služb, ki skrbijo za duševno zdravje otrok in mladostnikov; pripraviti predlog posodobitve, razvoja in nadgradnje obstoječe mreže služb; pripraviti predlog standardov in normativov za delo mreže služb ter kazalnikov učinkovitosti; oblikovati predlog za medsektorsko mrežo služb za celostno obravnavo duševnega zdravja otrok in mladostnikov. Projekt je bil sestavljen iz štirih sklopov, ki so sledili posameznim ciljem projekta, in je trajal 12 mesecev.

Sekundarne analize rezultatov projekta "Ambulantni list"

(dr. Zoran Pavlovič, dr. Lidija Magajna, dr. Mateja Hudoklin in mag. Jasna Božič)

V letu 2017 so se nadaljevale sekundarne analize na rezultatih projekta Ambulantni list 2012 - pripomoček za evidenco in evalvacijo ambulantnega dela (pripomočke pripravila Vera Slodnjak, vodja projekta dr. Zoran Pavlovič, sodelujejo dr. Lidija Magajna, dr. Mateja Hudoklin in mag. Jasna Božič). Cilj analiz je bolj poglobljena osvetlitev nekaterih specifičnih problemov, ki zadevajo tako diagnostiko kot tudi obravnavo učnih in psihosocialnih težav. Dr. Hudoklin je nadaljevala delo na prispevku za zbornik (obdelava podatkov, pridobljenih na podlagi

ambulantnega lista na temo komorbidnost ADHD in SUT), mag. Jasna Božič se je v okviru sekundarne analize osredotočila na probleme nadarjenih otrok in mladostnikov z dvojno oz. multiplo izjemnostjo (nadarjeni otroci in mladostniki s primanjkljaji na specifičnih področjih učenja). V letu 2016 je izvedla prevod vprašalnika Resiliency Scales for Children and Adolescents - A Profile of Personal Strengths¹¹, V letu 2017 pa je bila lestvica še v fazi pregleda prevoda pred klinično uporabo.

Projekt "Evalvacija različnih oblik dodatne strokovne pomoči, ki je otrokom dodeljena v skladu z Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami"

(dr. Marko Kalan)

Dr. Marko Kalan sodeluje v projektu evalvacije dodatne strokovne pomoči (projekt financira MŠŠ, nosilec projekta je Pedagoški inštitut, izvajalec pa Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru, vodja projekta je doc. dr. Tina Vršnik Perše). Cilj dvoletne raziskave (2014-2016) je bil evalvacija učinkov dodatne strokovne pomoči in sicer z vidika učnih dosežkov učencev, zmanjševanja primanjkljajev, ovir oziroma motenj in socialne vključenosti v izobraževalno okolje. V letu 2016 je potekalo delo na terenu (obiskovanje osnovnih in srednjih šol), analiza podatkov glavne raziskave, pisanje interpretacij in priprava zaključnega poročila. V letu 2017 je sledila diseminacija ugotovitev. Dr. Kalan je sodeloval na dveh predstavitev (14.04.2017 je bil projekt predstavljen na Fakulteti v Mariboru, 17.05.2017 pa v Trubarjevi hiši literature v Ljubljani, kamor so bili vabljeni predstavniki Zavoda za šolstvo in Ministrstva za šolstvo). V letu 2018 projektna skupina načrtuje pisanje knjige s poglavji, ki bodo pokrita z rezultati projekta.

Raziskava "Ocenjevanje tveganja za nasilno vedenje pri mladostnikih"

(dr. Peter Janjušević).

Raziskava, katere namen je preučiti povezanost nasilnosti z dejavniki tveganja, se je začela konec leta 2012 in je potekala v okviru doktorskega študija P. Janjuševića. V letu 2017 se je zaključila, opravljen je bil zagovor doktorske disertacije. Na osnovi analiz in izsledkov raziskave je sledila njihova diseminacija v strokovni javnosti. Za obsežnejše predstavitve rezultatov jeseni 2017 ni bilo časovnih možnosti, bila pa je raziskava predstavljena na srečanju Združenja za otroško in mladostniško psihiatrijo, ki je potekalo v SCOMS Ljubljana 19.1.2018. V reviji Anthropos je bil na podlagi analiz objavljen pregledni znanstveni članek z naslovom »Brezčutne/neobčutljive poteze, nasilno vedenje in delinkventnost« (Anthropos, letnik XLVIII, št. 1-2, April 2017).

Projekt "Neverjetna leta – duševno zdravje vsakemu otroku"

(Daša Vervega, Tina Djekić)

¹¹ Prince-Embury, S. (2007) - Pearson Clinical Assessment.

V začetku leta 2017 smo v Svetovalnem centru nadaljevali s skupinami Treningov starševstva, tokrat v okviru lastnih sredstev preko Mestne občine Ljubljana. V prvi polovici leta smo izvedli našo 4. skupino, ki je bila zastavljena kurativno, kar pomeni, da je skupina potekala 20 zaporednih srečanj po 2 uri. V skupino je bilo vključenih 11 staršev, od skupno 7 otrok, ki že imajo prepoznane nekatere težave, kot na primer vedenjske težave, motnje hiperaktivnosti s pomanjkljivo pozornostjo, motnje avtističnega spektra. Partnerske inštitucije smo se kasneje ponovno povezale v konzorcij ter prijavile projekt pod finančnim okriljem Ministrstva za zdravje. Z oktobrom 2017 do januarja 2018 smo izpeljali našo 5. skupino Treningov starševstva, namenjeno staršem otrok od 3 do 8 let. Omenjena skupina je bila preventivna, kar pomeni 14 zaporednih srečanj po 2,5 uri. V skupino je bilo sprva vključenih 13 staršev od 7 otrok, kasneje pa sta dva para zaradi utemeljenih razlogov prenehala z obiskovanjem skupine, ostali starši pa so program uspešno zaključili.

V programu treningov starševstva se starši srečujejo v skupini z dvema usposobljenima moderatorjema. V skupini imajo priložnost, da v prijetnem, sodelovalnem vzdušju razvijajo nove strategije za uravnavanje vedenja svojih otrok. Delo v skupini vključuje postavljanje individualnih ciljev, igre vlog, samorefleksijo, povratne informacije s strani moderatorjev in domače aktivnosti. Moderatorja predvajata učne posnetke, ki spodbujajo razpravo v skupini, izmenjavo idej in reševanje problemov. Starši na vsakem srečanju dobijo povzetek obravnavane teme, aktivnosti, ki jih vadijo doma z otrokom in kratke zapiske z najpomembnejšimi točkami.

SCOMS je še naprej aktivno vključen tudi v razvoj dodatnih programov Neverjetnih let (širitev na program Treningov starševstva za starše otrok v starostnem razponu od 8 do 12 let) kot tudi v evalvacijo programa na nacionalni ravni. Namen evalvacije je potrditi učinkovitost programa v slovenskem prostoru z namenom dolgoročneje implementacije. Napredek vsakega starša je evalviran pred vključitvijo v skupino, takoj po zaključku skupine in 6 mesecev po zaključku skupine.

Diseminacija izsledkov razvojno-raziskovalnih aktivnosti Svetovalnega centra:

Vsi razvojni in raziskovalni projekti predstavljajo enega od virov, na podlagi katerih informiramo in prilagajamo tudi vsakdanje klinično delo, predvsem pa izobraževalno delo z drugimi strokovnjaki iz področja mentalnega zdravja ter šolstva. V letu 2017 je potekala tudi priprava prispevkov za strokovna srečanja ter pisanje prispevkov za strokovno periodiko.

Dr. Mateja Hudoklin je rezultate svojega dela predstavila s posterjem z naslovom Improving executive functions in pupils with specific learning difficulties na konferenci EARLI (Tampere, Finska, 29.8.-2.9.2017) in s prispevkom na simpoziju Cognitive control z naslovom Relationship between executive functions and students intelligence in students with dyslexia v okviru konference Savremeni trendovi u psihologiji (Novi Sad, 19.-21.10.2017). Je tudi soavtorica pri zaključnem poročilu CRP projekta Razvoj modela nacionalne mreže služb za varovanje

duševnega zdravja otrok in mladostnikov, prispevek z naslovom Razvoj modela nacionalne mreže služb za varovanje duševnega zdravja otrok in mladostnikov: znanstvena in strokovna utemeljitev mreže služb pa je bil poslan v objavo.

Dr. Marko Kalan je kot član skupine projekta "Evalvacija različnih oblik dodatne strokovne pomoči, ki je otrokom dodeljena v skladu z Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami" (projekt financira MŠŠ, nosilec projekta je Pedagoški inštitut, izvajalec pa Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru, vodja projekta je doc. dr. Tina Vršnik Perše) sodeloval pri predstavljanju rezultatov projekta na Ministrstvu za šolstvo, Zavodu za šolstvo ter na za to zainteresiranih institucijah.

Dr. Peter Janjušević bo izsledke raziskave, ki jo je izvajal v okviru doktorskega študija, intenzivneje predstavljal in objavljajl v letu 2018 in 2019. Nekateri izseki ugotovitev so bili predstavljeni v okviru predavanja »Z dokazi podprto razumevanje in pomoč mladim z vedenjskimi težavami oz. motnjami skozi prizmo zgodovinskega razvoja«, ki je bilo za šolske svetovalne delavce izvedeno 25.10.2017 v SCOMS Maribor in 21.12.2017 v SCOMS Koper. V reviji Anthropos je v povezavi z doktorskim študijem objavil pregledni znanstveni članek z naslovom »Brezčutne/neobčutljive poteze, nasilno vedenje in delinkventnost« (Anthropos, letnik XLVIII, št. 1-2, April 2017).

Drugo

- V letu 2017 smo pričeli z obnovitvijo raziskovalnih in razvojnih nazivov zaposlenih strokovnjakov SCOMS Ljubljana pri Agenciji za raziskovalno dejavnost RS, kjer je Svetovalni center kot raziskovalna ustanova registriran že več let.
- V okviru projekta, ki ga sofinancira Ministrstvo za zdravje, smo vzpostavili spletno stran za projektne (razvojne in raziskovalne) dejavnosti: <http://www.scoms-lj-projekt.si/> Spletna stran bo tudi po zaključku tega projekta služila za objavlanje naših dosežkov in del iz tega področja dejavnosti centra.

Odstopanja

Vse projektne in raziskovalne dejavnosti strokovnjakov Svetovalnega centra Ljubljana potekajo poleg polne vpetosti v ambulantno delo, ki predstavlja našo osnovno dejavnost. Zato pri tovrstnem delu neizbežno prihaja do odstopanj od načrtov. Nekateri projekti so zaradi strokovne presoje podaljšani (na primer Evalvacija pripomočkov za ocenjevanje anksioznosti z namenom dopolnitve vzorca; Evalvacija obravnav v SCOMS Ljubljana zaradi zasedenosti s projektom, ki ga sofinancira MZ), vendar na vseh projektih delo poteka kontinuirano in brez nedopustnih odstopanj. Zato menim, da smo lahko tako z obsegom, kot vsebinsko raznolikostjo našega raziskovalnega in razvojnega dela zelo zadovoljni.

Pripravil: Dr. Peter Janjušević, univ. dipl. psih, spec. klin. psih.

POROČILO O IZOBRAŽEVALNI DEJAVNOSTI V SVETOVALNEM CENTRU V L. 2017

Izobraževalna dejavnost v Svetovalnem centru se ves čas spreminja in razvija. Program izobraževanja povezuje naše specialistično znanje na osnovnih strokovnih področjih (klinične psihologije, pedopsihiatrije, defektologije oz. specialne pedagogike, logopedije, pedagogike ter socialnega dela) z izkušnjami dolgoletne prakse in timskega dela, z novimi znanstvenimi ugotovitvami in sodobnimi pristopi ter seveda upošteva potrebe otrok, staršev in šole. Osnovni namen širjenja našega strokovnega znanja je izboljšanje razumevanja problemov povezanih z duševnim zdravjem otrok in mladostnikov ter izboljšanje kvalitete pomoči, ki jo potrebujejo.

1. Program strokovnega izobraževanja za pedagoške delavce

L. 2017 smo v zimskem in spomladanskem času nadaljevali z izvajanjem petkovega programa strokovnega izobraževanja za pedagoške delavce, ki poteka v prostorih Svetovalnega centra za otroke, mladostnike in staršev. Pri izboru tem se odločamo za tista področja, ki jih pri klinični obravnavi otrok in mladostnikov ter v sodelovanju s šolami zaznavamo kot aktualne, v smislu pogostosti njihovega pojavljanja ter zahtevnosti in kompleksnosti njihovega reševanja. Upoštevamo predloge in želje, ki so jih izrazili udeleženci izobraževanja v vsakoletni evalvaciji. V letu 2017 so pedagoški delavci pokazali več zanimanja za področje čustvenih stisk in socialne vključenosti otrok in mladostnikov.

Program strokovnega izobraževanja pedagoških delavcev v grobem delimo na dva sklopa.

1.a Daljše oblike strokovnega izobraževanja se praviloma izvajajo v prostorih Svetovalnega centra in se nanje elektronsko prijavljajo posamezni pedagoški delavci iz različnih šol. V prvi polovici leta 2017 smo nadaljevali izbrane teme, večinoma začete že jeseni 2016 in namenjene različnim strokovnim profilom pedagoških delavcev (učiteljem, svetovalnim delavcem in izvajalcem dodatne strokovne pomoči) iz osnovnih šol Mestne občine Ljubljana. Našteta izobraževanja ponujajo izboljšanje znanja pedagoških delavcev o duševnih stiskah otrok in možnostih pomoči v šolskem prostoru.

Seminar za vodenje malih skupin otrok, ki imajo težave na področju socialnih veščin izvajata Andolšek Irena, dipl. socialna delavka in Julia Tomšič, spec. klin. psih. Obsega 8 mesečnih srečanj (od novembra 2016 do maja 2017) za 8-10 udeleženk z različno poklicno usmerjenostjo, ki sproti uporabljajo pridobljeno znanje v svoji pedagoški praksi. Obe izvajalki sta jeseni 2017 pričeli z izobraževanjem z novo skupino.

Že drugo leto je potekal program *Diagnostično ocenjevanje učnih težav v šoli (za šolske psihologe - supervizija primerov)*, ki ga izvaja mag. Jasna Božič, univ. dipl. psih., specialistka psihološkega svetovanja, namenjen spodbujanju zgodnje diagnostične obravnave učnih in pridruženih težav v šolskem okolju. Ocenjujemo, da lahko zgodnja diagnostična obravnava ter ustrezna pedagoška in specialno pedagoška pomoč znotraj šole izboljša učno in socialno kompetentnost otroka in prispeva k zmanjšanju čakalne dobe v zdravstvenih ustanovah. Predlagali pa smo tudi, da se za šolske psihologe ponovno uvede specializacija iz šolske psihologije.

Premagovanje anksioznih težav pri učencih že vrsto let izvaja Nada Hribar, spec. klin. psih. in psihoterapevtka. Zanimanje za temo anksioznosti, v vseh njenih pojavnih oblikah v šolskem prostoru, je med pedagoškimi delavci ves čas prisotno, zato jo vsako leto ponavljamo.

Prepoznava in obravnava depresivne motnje pri otrocih in mladostnikih je prav tako vedno aktualna in pogosto manj prepoznana motnja, ki sta jo letos spomladi prvič skupaj predstavili pedagoškim delavcem Nataša Mihevc Tomov, dr. med., specialistka otroške in mladostniške psihiatrije ter psihologinja Polonca Čas, specializantka klin. psihologije.

Jeseni 2017 je dr. Mateja Hudoklin, spec. klinične psihologije ponovno izvedla prvi del

Programa pomoči učencem s šibkimi izvršilnimi funkcijami, ki se bo zaključil v letu 2018.

1.b Programi strokovnega usposabljanja upoštevajo širše potrebe pedagoških delavcev, ki niso vezane samo na podajanje znanja. Namenjena so šolskim kolektivom, temeljijo na skupinski obliki dela, na izkustvenem učenju ter pridobivanju praktičnih veščin. Zato je potrebno kontinuirano število srečanj v daljšem časovnem obdobju.

Najstarejši med njimi, ki se izvaja že peto leto, je *Program supervizije za učitelje in svetovalne delavce*, ki ga vodi Marta Vodeb Bonač, univ. dipl. soc. delavka, spec. supervizije in ga oblikuje glede na potrebe posameznih pedagoških delavcev ali celotnega šolskega kolektiva na posamezni osnovni šoli oz. vrtcu. V letu 2017 je zaključila z delom druga skupina supervizije za vzgojiteljice VVO Šentvid. Samoiniciativno se je vključilo 6 vzgojiteljic. Program skupine je obsegal 17 srečanj. Skupina je začela z delom 15. oktobra 2015 in je zaključila z delom 18. maja 2017. V letu 2017 je bilo realiziranih sedem srečanj. Srečanja so potekala enkrat mesečno, vsako srečanje je trajalo 4 ure. Vzgojiteljice so bile z izvajanjem supervizije zelo zadovoljne. V mesecu oktobru 2017 je začela delovati 3. supervizijska skupina VVO Šentvid. V nov ciklus je vključenih prav tako 6 vzgojiteljic. V letu 2017 smo realizirali 3 srečanja. Skupina bo zaključila z delom junija 2018.

V skladu z interesi in potrebami šole je bil na Osnovni šoli Nove Jarše spomladi (maj 2017) izveden program *Strokovno svetovanje, spremljanje in podpora pri delu z otroci s specifičnimi učnimi težavami – tema učenje*, ki ga izvaja Tanja Černe, prof. defektologije. Program obsega tri srečanja po tri šolske ure, zaporedoma v enem mesecu ter je namenjen vsem pedagoškim delavcem, ki se vsakodnevno srečujejo z otroki z učnimi težavami z namenom pridobitve uporabnih strokovnih znanj in pristopov s področja učenja, medsebojne izmenjave dobrih praks ter povečevanja lastne strokovne kompetence. Spoznanja in veščine so aplikativna v šolskem prostoru pri delu z učenci, starši ter sodelavci.

2. Aktivno sodelovanje v izobraževalnih programih izven Svetovalnega centra.

Sodelovanje na kongresih in posvetih:

- Samozaznavanje in samoocenjevanje otrok s posebnimi potrebami, 27.9. 2017, strokovni prispevek na Prvi mednarodni znanstveni konferenci – Vloga inkluzivnega pedagoga v vzgoji in izobraževanju, Pedagoška fakulteta Maribor (Bojana Caf).
- Gibalno plesna terapija pri otroku s posebnimi potrebami, 27.9. 2017, strokovni prispevek na Prvi mednarodni znanstveni konferenci – Vloga inkluzivnega pedagoga v vzgoji in izobraževanju, Pedagoška fakulteta Maribor (Bojana Caf).
- Kompetenca učenje učenja pri mlajših mladostnikih z disleksijo, 13.10.2017, vabljen plenarno predavanje na Mednarodni konferenci o kompetencah učencev, OŠ Toma Brejca Kamnik (Tanja Černe).
- Hitri in drzni – predstavitev skupine za otroke s pomanjkljivo pozornostjo, 13.10. 2017, strokovni prispevek na 7. slovenskem kongresu socialne pedagogike z mednarodno udeležbo – Stičišča izkušenj, Rogla 13.-15. 10. 2017 (Bojana Caf).
- Gibalno plesna terapija kot oblika pomoči otrokom s hiperkinetično motnjo, 15.10. 2017, strokovni prispevek na 7. slovenskem kongresu socialne pedagogike z mednarodno udeležbo – Stičišča izkušenj, Rogla 13.-15. 10. 2017 (Bojana Caf).
- Pravice otrok, pravice staršev, 21. 10. 2017, predavanje na izobraževanju za l. 2017 v projektu »Zagovornik – glas otroka«, ki poteka pri varuhu človekovih pravic (Zoran Pavlović).

Sodelovanje na podiplomskih in specialističnih izobraževanjih:

- Usposabljanje za uporabo vprašalnika za oceno osebnosti PAI-A; 4.2. in 22.12.2017, Center za psihodiagnostična sredstva d.o.o., Ljubljana (Peter Janjušević).
- Značilnosti izvedenskega dela v sporih, v katere so vključeni otroci; 5.9.2017, posebni pripravljalni seminar za strokovnjake kliničnopsihološke stroke – kandidate za sodne izvedence, Zbornica kliničnih psihologov in Ministrstvo za pravosodje (Bernarda Dobnik Renko).
- Psihološko ocenjevanje otrok in mladostnikov, 22.9.2017 predavanje na UKC, Pediatrična klinika - služba za otroško psihiatrijo, obvezna teoretična izobraževanja za specializante otroške in mladostniške psihiatrije; (Peter Janjušević skupaj z dr. Jano Kodrič).
- Čustvene in vedenjske motnje pri otrocih in mladostnikih, predavanje, 29.11. 2017 v modulu Klinično psihološko ocenjevanje, Zbornica kliničnih psihologov Slovenije (Peter Janjušević).
- Kliničnopsihološko forenzično ocenjevanje v starševskih sporih; 1.12.2017 seminar Kliničnopsihološko ocenjevanje, Zbornica kliničnih psihologov Slovenije (Bernarda Dobnik Renko)

Izobraževanje v okviru Društva za VKT Slovenije

- Delavnice za slušatelje praktikuma I; 10.2.2017, (Peter Janjušević)
- Znanstvena utemeljenost VKT, predavanje in Aplikacija rezultatov raziskav v VKT terapiji za otroke, delavnice; 10.3.2017 za slušatelje praktikuma I (Peter Janjušević)
- Delavnice za slušatelje praktikuma II; 20.5.2017 (Peter Janjušević)
- Spoznanja vedenjske terapije in teorij učenja ter njihovo mesto v sodobni VKT nekaterih najpogostejših psihosocialnih motenj otrok in mladostnikov; 23.11.2017, predavanje ob 20-letnici Društva za VKT Slovenije (Peter Janjušević)

Sodelovanje je s Pedagoško fakulteto v Ljubljani:

- Značilnosti in odkrivanje otrok in mladostnikov z učnimi težavami, predavanja v okviru predmeta, 27.1.2017, v programu za izpopolnjevanje pedagoških delavcev: Izvajanje specialno-pedagoške in socialno-pedagoške pomoči otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja ter s čustvenimi in vedenjskimi težavami (Mateja Hudoklin).

- Učenje in poučevanje otrok s posebnimi potrebami – slovenščina (izvajanje vaj), oktober 2017 – januar 2018, dodiplomski študij: Specialna in rehabilitacijska pedagogika (Marko Kalan).
- Vpliv tipa intervencijskega treninga na učno motivacijo mlajših mladostnikov z disleksijo 25.9.2017, Mednarodni doktorski seminar - predstavitev teme doktorske naloge (Tanja Černe).
- Predstavitev specialnopedagoškega dela v SCOMS, 23.10.2017, predavanje za 4. letnik programa Specialne in rehabilitacijske pedagogike (Tanja Černe).
- Strategije dela z otroki in mladostniki z učnimi težavami, 10.11.2017, predavanja v okviru predmeta v programu za izpopolnjevanje pedagoških delavcev: Izvajanje specialno-pedagoške in socialno-pedagoške pomoči otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja ter s čustvenimi in vedenjskimi težavami (Mateja Hudoklin).
- Problemi dvojno izjemnih v šoli in klinični praksi, 5.12. 2017, vabljen predavanje na 4. študijskem popoldnevu CRSN - Center za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti (Jasna Božič).

Vabljeni predavanja v svetovalnih centrih in osnovnih šolah in strokovnih združenjih:

- Pomoč učencu z disleksijo, 26.1.2017, predavanje na OŠ Preserje pri Radomljah (Tanja Černe).
- Otroci z učnimi težavami, 13.03.2017, predavanje na OŠ Stična (Marko Kalan).
- Učna neuspešnost otrok, 6.4.2017, predavanje na rednem srečanju ravnateljev na Bledu (Mateja Hudoklin).
- Vloga Svetovalnega centra pri obravnavi čustveno vedenjskih motenj, predavanje in delavnica Šolska fobija, 7.4.2017 na rednem letnem srečanju Šolskih svetovalnih delavcev v okviru Zavoda RS za šolstvo, Ljubljana (Mateja Hudoklin).
- Pomoč učencu z motnjo pozornosti in aktivnosti, 29.8.2017, predavanje na OŠ Nove Jarše (Tanja Černe).
- Z dokazi podprto razumevanje in pomoč mladim z vedenjskimi težavami oz. motnjami skozi prizmo zgodovinskega razvoja; 25.10.2017, predavanje, Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Maribor (Peter Janjušević)

- Povezovanje šolskih in kliničnih psihologov – varovanje duševnega zdravja otrok in mladostnikov, 8.12.2017, predavanje na srečanju Sekcije za šolsko psihologijo pri DPS (Mateja Hudoklin).
- Sodobno, z dokazi podprto razumevanje in pomoč mladim z vedenjskimi težavami oz. motnjami skozi prizmo zgodovinskega razvoja, 21.12.2017, predavanje, Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Koper (Peter Janjušević).

3. Interni študij ob petkih je namenjen izpopolnjevanju strokovnih delavcev Svetovalnega centra ter obsega: poročanje iz kongresov in konferenc, predstavitev aktualnih novosti iz strokovne literature, predstavitev strokovnega dela drugih strokovnjakov in specializantov, daljšim diskusijam ob aktualnih dogodkih (spremembe zakonodaje, ki posegajo v področje našega dela) ali analizi kompleksnih primerov iz naše ambulantne prakse (intervizija).

Program je l. 2017 obsegal:

20.01. Dr. Marko Kalan: predstavitev terapevtskega programa BAVX,

27.01. Dr. Amanda Saksida: Predstavitev nekaterih mednarodnih raziskav iz področja disleksije,

21.04. Marko Puschner (FDV, save.si): Pasti in varna uporaba interneta,

19.05. Dr. Tanja Šraj: Povezanost značilnosti spolne zlorabe s psihičnimi posledicami pri otrocih in mladostnikih,

September 2017: Strokovna ekskurzija v Bergen, Norveška

13.10. Tečaj za uporabo defibrilatorja pri oživljanju

17.11. Predstavitev Svetovalnice Legebitra

Ljubljana, 2. 2. 2018

Koordinatorica izobraževanja, mag. Jasna Božič, univ. dipl. psih. spec. psih. svetovanja

Pripravila: